

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

Urola Ibarreko Ikastetxe berria

Buruz atzeratuak eskolatzeko

Gizartean eta lantegian itsatsi behar dute

Karlos Unanuerekin
jakinminez

Azpeltian Urriaren 15ean inaguratu zen Urola Ibarreko ikastetxea. Aspaldian egin diren azterketa eta lanen etekin sendoa dugu oraingo ekintza hau. Beronen eragile kementsu, Urolako «Ikasketa Alkartasuna» dugu. Ekintza honek, garrantziz betetako alderdi asko du, non nahitik begiratzen zaiolarik, eta behar bada nabarmenena honetan datza: egungo egunean, gure herriek soilki jokatzeari utziaz ibar mailan tajutzen ari zaizkigula. Bestela esan, Urola-Ibarra eten gabe mamitzen ari zaigula.

Baina sortu berria den Ikastetxe honen xehetasunak hobeto ezagutu nahirik, Carlos Unanue, Urola «Ikasketa Alkartasuna-ko» idazkariari hurbildu gatzazkilo, eta zuzen-zuzenean elkarrizketari ekin diogu.

—Aizu Carlos, Aspeltian eraiki den «Buruz atzeratuen» ikastetxea, nolatan sortua dugu?

—Orain dela bost urte hasi ginen Mankomunitadeok haur «atzeratuei» buruz kezkatzen. Problema larria zela ikusten genduen eta halaxe, eske bat egin genion Donostiako Aurrezki Kutxa Munitzipalari. Honek, gizartegintzarako duen «Patronato San Miguel» deritzen babesan, Urolan «Buruz atzeratuen» ikastetxe bat eraikitzeke, lagun zezan. Geroztik, guk nahi baino motelago joan dira lanak. Hirupalau urtetan hori ibili gara, batetik, Azpeltiko udalari lurrrak eskatuaz, finantza bideak aztertuz, eta gaintentzeko baimen eta tramiteak betetzen. Bizkitartean eta probisionalki, gure bazkide batek Sanjuandigil hauzoan utzi digizun lokaletan, antolatu ditugu lau urteetako eskolak.

Azkenik erabaki honetara iritxi ginen: Azpeltiko udalak lurrrak hutsen edo doan emango zizkigula. Honez gainera 6 milioitaraino igo zen presupestoa. Estaduak gisa honetako lanei ematen diren laguntza eskandig ziguin % 25 inguru, eta gaintentzeko zuloa, edo diru-zorra honela banatu zen.

Pta.

Aurrezki Kutxa Munitzipal % 75taren erdia; gutxi gora-behera	2.255.224
Urolako «Ikasketa Alkartasuna»	800.000
Azkoitia, Zestua, Beizama eta Errezilgo udalek	600.000
Ibarreko hiru lantegiek	600.000
Laguntzaile partikularrek	255.224

Honela beraz laguntzaile guzti hauekin egin dugu Ikastetxea.

—«Patronato San Miguelen» babes hori, zer nolakoa den, azalduko ahal diguzu?

—Bai, guk «Buruz atzeratuak» hiru mailatan bereizten ditugu. Zeharo atzeratuak, arinki atzeratuak, eta hauen bion erdikoak. Guk azkenengo hautatutako eratu dugu Ikastetxea; nolabait esateko «erdi mailako» atzeratuentzat. Beste mailakoez ez dute izango sarrearik. Eta Ikastetxearen heziera guztia, irakasle, midikun, asistenta sozialak, eta ikastetxeko laguntza e.b. hiltz batetan esan da, Ikastetxearen ZUZENDARITZA oso-orok, Patronato San Miguelen esku gelditzen da.

—Zer arazo nagusik mugiarazi zaituzte horrelako Ikastetxe bat eratzea?

—Benetan galdera sakona egin didazu... Hara zera ikusten genduen, bailaran «atzeratuek» batetik, eskolarik ez zutela. Bestetik gurasoak ere kezka haundirik gabe: haur subnormal asko (berak bateren erririk izan ez da) etxean erdi isilean zegoen.

Gure ustetan arazo hauetxeak ia nahikoak ziren, besterik gabe zer-bait sakonki eginen haseteke. Alegia ikastetxe bat eraiki haurrak eskola zitezten, gaurko aurrerape-nez noski, eta bestetik, baita halen gurasoak ere (batez ere etxeko amek) zerbaitearako denbora gehiago izan zezaten.

Araza hauekin batera pentsatu genduen, beste zenbait haur ere «buruz atzeraturik» zegoela. Bizitokietan eskolatzetik ez dutelako, hizkuntza arazoa, zenbait urteren eskolatzarapena e.b. Baina problema denel hapatuen erantzuterik ez zegoela eta utzi beharrean arkitu ginen.

—Zenbat ikasle hartzeko gai izango da Ikastetxe hau?

—Gaurkoz hogeita hemeretzi ditugu. Ikastetxe araingoz berrogeita hamarrentzat egin dugu; baina oso erraz zabal daiteke beste hogei-erentzat, hau da, guztira hirurogeita hamar hartzeko moduan. Honela eratuak.

Bost aula ditu, hamarnakoa ba-koitza, neska-mutilentzat.

4-7 urtekoentzat pre-eskolar deitzen zaiona.

7-15 urte bitartean «enseñanza obligatoria» izeneko hori.

16-22 urte sal honetan, beren

heziketa profesionala hartzen dute.

—Ibarralde gutxitik etortzen ahal zaizkizue ikasleak?

—Bai noski; gaurkoz lasai esan dezakegu hala dela. Joan-etorria egiteko erraztasun guztiak ipintzen dizkiegu. Nork bere haurra bidali nahi izanez gero bideko atzeurreak dirala eta, ez bide du begian mailakoa urteko arrazoirik.

—Buruz atzeratuen» problema hau, Urolan, beste ibarretan baino astunagoa ahal dugu?

—Ezetz esango nuke. Ezagutzen dugu Gipuzkoako zenbait dato, eta denetan berdituak dira, gutxi gora-behera % 10 bat «minusbaldio» dira. Bereizketa bat agertzen da: nekazari giroko herrietan sortutako ugaitasunak ditugu (Buruz atzeratuek), indutrigintza desarrollaturik dagoen herrietan baino.

—Gipuzkoan horrelako zenbat Ikastetxe dugu?

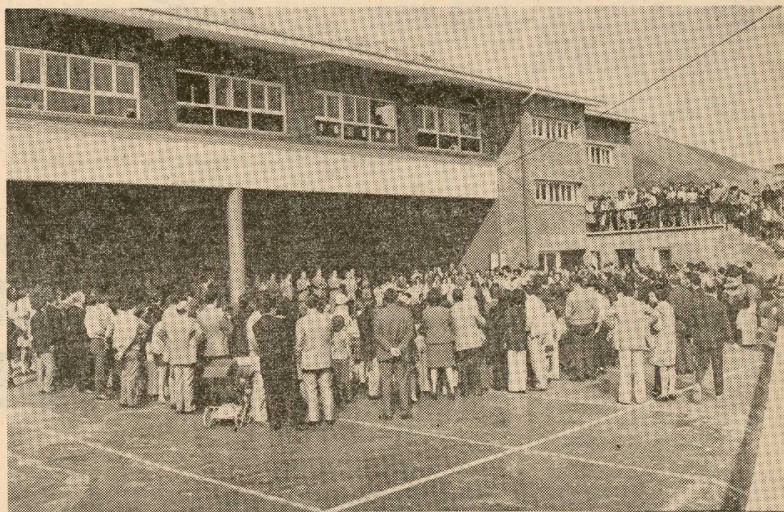
—Badira gehiago ere. Une honetan behar bada denekin ez naiz gogoratuko, baina Eibar, Bergara, Tolosa, Ordizia, Irun, Errenteria, Donostia eta Azpeltiak badituzte.

Ikastetxerik ez duen bailara bakarra kostaldekoa da. Hasi Zumaitik eta Zarautz, Getaria, Motriku e.b.

—Ikastetxe hauek, Gipuzkoa mailan, bata-besteetaz bai ahal dute harremanik, ala bakoitza bere aldetik dabil?

—Ez, Gipuzkoa guztiko ikastetxeok, denak Patronatoaren babesan elkarturik daude. Eta honek badu gori mailako batzorde bat, ikastetxeak koordinatzeko berezik.

NON ZER	
● GAUZAK GARESTITZEN	
Irastortza	3 garrenean
● EUSKAL GAJETAN BARN	
Knörr	3 garrenean
● POLITIKA EZ DA GAUZARIK	
TXARRENA	
Arostegi	6 garrenean
● ARTE	
Kortadi	7 garrenean
● ORMAIZTEGIKO JAIK	11 garrenean
● EIBARKO JAIK	13-14-15 garrenetan

Beraz alde horretatik ez dugu problemarik.

—Buruz atzeratuei, Ikastetxeak heziera mailako problema konpon ahal izango dio; baina gero gure gizartean itsatsi beharko dute. Honetarako lantegi problema datorkigu zuzen-zuzenean. Lantegi bereziki ren bat sor ahal daiteke berentzat, ala orain daudenak egokitu hartarako?

—Ez, lantegi berri-berriak egin behar zaizkie, beren izatea kontuan harturik. Gaurko legeetan enpresak ehunetik % bat edo horrela hartzea beharturik dira; baina ez da soluzioa. Experimentziak garbi agertzen digu ez direla behar bezala integratzen. Beraz berriak egin beharrean arkitzen gara. Donostian eta Bergaran badira, eta gure pentsatu dugu gisa hartako soluzio bat. Pentsatu besterik ez da. Patronatoak 21 urtetik gorakorik ez duela hartzen, eta kontuak atera ondoren, ikasle bat hilean 7.000 pta. kostatzen dela. Nork ordaindu dirutza hau? Guk oraingoz lau ikasle ditugu 21 urtetik goikoak; gure eskolan ditugu oraingoz; baina beste mardosia bat adin hortara heltzen denean, zer egin?...

Esan dizudan bezela, «Lantegi bereziak» sortuaz konpon ahal izango dugu problema hau. Gainera lana eginaz, bakoitzaren senditara ere zerbait iritzi egingo da. Ikusten duzu aldea, garai batetan «atzeratua», etxean isilean gordetzen zen; gaur ordea soziedadearen onerako zerbait eginaz biziko da. Hauze da batpat Ikastetxe honen helburua ere.

—«Buruz atzeratuei» gagozkiela,

gure ibar honetan, jendea nola ikusten duzu, kezkatutik ala lozorroan?

—Bi mailatan banatuko nuke gure ibarreko jendetza.

A.—Gurasoak, hau da haur atzeratuen guraso berrik, hauek beren arteko batzorde bat eratuta dute, eta hilero-hilero egiten dituzte batzarrik, asistenta sozial batekin. Gurasoek lanean benetan arreta haundiz ari zaizkigu, problemek oso-orok aurpegi emanaz. Benetan txalagarria da egiten ari diren lana, eta lehen aipatu dizudan «Lantegia» antolatzeke ere berauk izango ditugu noski bultzatzaile gar tsuenak.

B.—Bigarren maila honetako jendea ez da bereizten beste inongoaz. Kezka arazoaz berriz, osoki ikusi beharrezko gauza dela esango nuke. Alegia, ikastetxe, kulturaz, eta gizarteko beste hainbat problemaz, arduratzeko direla esaten badugu, berdin gertatzen da «Buruz atzeratuen arazoan ere.

—oOo—

Honenbestez amaitzen dugu gure elkarrizketa. Carlos Unanuei gure eskerrik beroenak ematen dizkio, eta Urolako «Ikasketa Alkartasuna» orain arte bezela kementsu jarrai dezala lanean, opa diogu.

ANATSAN

NERE BORDATXOTIK

"IRUNTIBERRI" TXIKIA

Astelen goiza zan. Geure euskal irratisaioa eman bearra gendukan.

"Iruntiberri" txikia Gipuzkoa Irratiko atetan zegoen gure zai (Radio Guipúzcoa).

Ba-zenkan kontuak batzuk guri esateko, ta guk paperera aldatzeko erreguarekin.

Periodiku zati bat, puska bat, atera zuen patrikatik eta eskuetara eman zigun.

Gure adiskide Jose Sein'en lan bat zetorren bertan.

Dalako periodiku zatian irakurri genduenek, Fernando Agullar korrikalari ospetsuak, ala mai izan ezker, berekin dauka baimena "profesional" izeneko korrikalarien sailera pasatzeko.

Ala aitortu zion Agullar berak periodistari.

Pasarte batean au irakurtzen degu:

«Ba-dirudi "Iruntiberri" Agullar probatzeko gogo daukala ta aurpegi eman nai diola. Baina alar txikiak bentaja nai luke, ta Agullar'ek ezio eman nai»

Ondo ere ondo daki, "profesional" sailera pasa ta lenengo jokoa galduko balu, asko narrastuko lukeala bere izena.

Ondo pentsatu ditut gauzak —esan zigun "Iruntiberri" — eta artu det nere erabakia.

Egia da egin genduen billera batean Agullar' bentaia eskatu nioia.

Orain, ordea batera bentajarik gabe jarriko nintzake amabi kilometroko bidean jokatzera, zezen plaza batean.

Zezen plazako utzia izan dedilla eun metro juxtukoa, emengo oitura dan bezela, ta amabi kilometro azkarren egiten dituen izan dedilla irabazle.

120 bira edo buelta izango lirake, juxtu.

Guk bete degu alar txikiak emandako agindua.

Ortik aurrerarakoa beuren lana da, konpontzen badira ta espadira.

Fernando Agullar da orain zer pauso eman ondo pentsa bear duena, gero damurik izan gabe.

Agullar jokatzera jartzen bada, aspaldikorik kontrariorik lartzen eta gogorrena izango du, dudarik gabe, "Iruntiberri".

Denboraz jakingo degu, noski Agullar'ek zer erabaki artzen duen. Baizkoarekin edo ezekoarekin erantzun naiko dio "Iruntiberri"ren" desapio oni. Gauden zai.

ALBIZUNE'KO BALENDINE

Zumalar emakume prestu bat dezute Balendine.

Bere olerkietan (poemas) agertzen du nungoa dan eta zer jatorrilakoa.

Nere aita itxas —gizona zan— Nere aita itxas-gizona zan —esaten digu—; ama berrix, "Endañeta" baserrikoa.

Aurre-itzetan Irizar'tar Sabi'n'ek dion bezela, gazte-gazterik bere sorteri maitea utzi bearra izan zuen.

Biotz zabal eta esku zabaleko anderea, Irizar'ek dasaigunez.

Euskera ta Euskalerrria beti gogoan izan ditu.

Venezuela'ko Caracas'en bi-ziarren, aren espiritua ez iñoiz alidendu sorterritik.

Au nabarmen dago aren poema xamur, eztieta.

114 orrialdeko liburuxko bat argitaratu du Zarautz'ko Itxaropena'n.

Kresala ta garoaren maiale sutsu agertzen zaigu, jatorria gogoratu.

Balendine errikoia da errikoirik bada. Edozein bertsolari

bezin erriko ote dan esango genduke.

Balendine'n bertsoak ez dira kantatzekoak, bertsolari batek oi diranez. Beste neurri batzutan jatuak badira ere, bertso kutsua aurkitzen diegu Balendine'n olerkietan.

Emakume baten bizokadak dira. Eragozen txikiarik gabet, itz erdik galdu gabe, goxoki irakurtzen eta milixkatzen diranak.

Itxasoa minberaturik, irentsi naiez, ezin asetu, itxasontziak daude loturik bildurrez, ez ditzan xetu.

—00—

Liburuaren izenburua: "Nere olerki txorta".

Argitaldaria: Itxaropena, Zarautz.

PLAZAK BETETZEN DITUEN GIZONA

Alaxe da, egiz, "Endañeta" indartsua.

Zergatik au?

Gizaldi zear gure lurrean egirik dauden marka guztiak auzten eta apurtzen dituelako. Gal-tzen badu irabazten badu, jende danak ba-daki lan arrigarrak egingo dituela; len beste ifiorik egin ezituen bezelakoak izango dira.

Abenduaren zortian, Amabir-giaren egunean, Azpeiti'ko zezen plazan agertuko zaigu "Endañeta" aundia.

Eta parean izango duen kontrarioa ere beldugarria dala deritzio. Mendizabal bigarrenak erruz balio duela iruditzen zaigu arri aundi ta astunetarako.

Gorputza ere alakoxea du. "Endañeta" bera baño ere aundiago ta astunago da mutil au; gazteagoa ere bai.

Amasei arrua ta erdiko arri kuadroa erabiliko du "Endañeta" k.

Eskubide bat ba-du berekin: zortzi kilo berun edo plomo arriari erastekoa, neurri txikiagoan amasei arrua ta erdiko pixua osa dezan.

Mendizabal bigarrenaren arria arri utsa izango da, ta nabost arria pixatuko ditu.

Arrua ta erdiren bentaja dauka emana "Endañeta" k.

Iruna tanda egingo dituzte zortziña minutukoak.

Tanda bat bukatzetik bestea astera zazpi minutuko tartea izango da; zazpi minutuko atsedena.

Bizkaitarrei iru arruako bentajak emana izili da "Endañeta". Orain Gipuzkoa'lik irten zaio arrua ta erdierkin konformatzen dan mutilla.

Irabazleak berrogei mila du-ro etxeratuko ditu, ogeiña mila jokatzen dituzte-ta.

Urrilla-ren zazpigarren egunean, Donosti'ko Bar Urola'n egindako jokoa da.

Oraintzen ere, kontuak kontu, zein da denborale zakarren egokitzan ezta, abenduaren zortzia berebiziko jendetza bilduko da Azpeiti'ko zezen plazan.

Bi onenen artean baitago auzia, ta oso onak diranak testigu asko izaten dituzte.

NAPARMINA BERRIRO

Batzuk ankamiña deitzen di-ote; besteak naparmina.

Ganaduzaleen buruausterik aundienetakoa da gaitz au. Ta, zortikaz, berriz ere emen degu Gipuzkoa'n.

Probintziako Gobernadore jaunaren aginduz, feri, azoka ta

dema guztiak galeraziak geldit-zen dira.

Noiz arte?

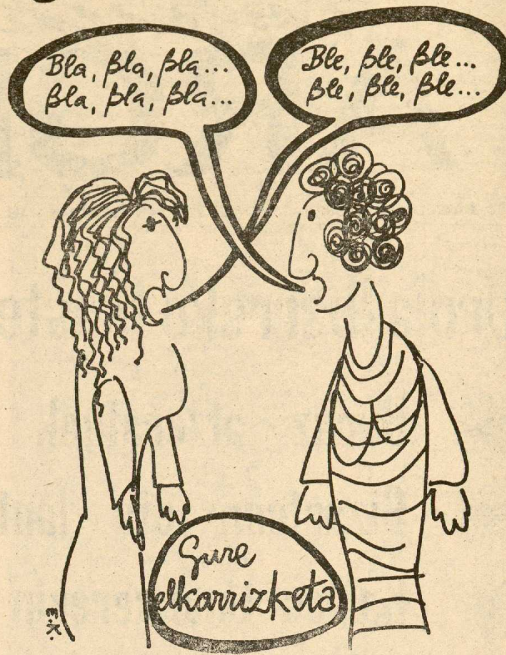
Alak eta eun ganadutatik iru-rogeitamarreko parte ankamiñaren kontra txertatu artera-ñoetan. Gipuzkoa'ko albaiteko jaunak izango dute oraintxe la-na eginkizun au bete artean.

Gero pena izatea baiño ohe da aurrez neurriak artzea. Ganaduaren sai-neurri edo prezioa jakinik, balore aundia dago gaur gure ukulluetan.

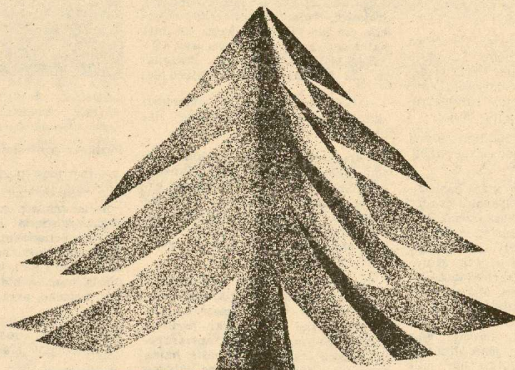
Gaitz beldugarria au etxean sartu ezker ondandemia dator.

Beraz, nekazari, bizkor ibili oraintxe, zeure onerako da-ta. Auek ezira berriketako kontuak, oso benetan artu bear diranak baizik.

Baxari

EGUBERRIKO ZOZKETA 4 BIZITZA

EGUBERRIKO ZOZKETA 4 BIZITZA

Lau bizitzako zozketa onan Noiznaiko, Bizitzako, Erbesteratuen ta Aldi-jakiñeko kartillak sartuko dira.

Abenduaren 31 arte jartzen diran mila pezeta bakoitzeko zenbaki bat emango da, ta beste zenbaki bat jarrita dauden 5.000 pezeta bakoitzeko, mila pezeta sartuezkero.

ABENDUA'REN 31 ARTE

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

POLITIKAGINTZA

Garrantzi aundia izan du Frantziako gotzaien "Eliza, Politika eta Fedea" agiriak. Oso-osorik argitaratu dute ango egunkari gehienek. Goraipamenak jaso ditu gainera la gehienengandik.

Ez da gotzaien agiri hau lainoetatik gora dauden arazoak aztertzen dituen hoieta. "Le Monde" k dion bezala "oinak lur-rean dituzte" egina daukate. Izan, gotzaien erriko eta xuter borbudua. Maixukerarik eta jauntxokierarik gabeko pentakizinez orritua. Ohi duten gaitzespenetatik urrundu. Kristauak politikaz arduratu dituzten eta politikagintzan beren aukerak eskatasun osoz egin dituzten tajutua.

Aspaldi autsia du Frantziako Elizak Gobernuarekin zuen sasi-erantzak. Ondo doakio alargun bizitza. Ez du gehiago uztartu nahi. Lotsa ematen diu besoz-besoz ibiltzeki. Bakoitzak bere zeregina du. Ez du ez lagun eta ez etsai izan nahi. "Gizonen eta batez ere behartsunen zerbitzu" jardun nahi luke. Frantziaren beste edozein giza-elkartari aitorzen zaien eskubidea aitorzea besterik ez dute eskatzen eliz-elkarteak bere lana egin dezan.

Baina jokabide horrek ez du azalagabekierara eramane. "Kristau bat bakarra ez dute lasai bizi sende bat bakarra ere bige-gabekieraren edo zapalaketaren ezbeharrak jasaten dagoen birtatean". "Ebanjelioa maitasun legeak ez dote gizonen bige-gabekierak ofxanotxan jasateko agintzen". "Bideko da kristauak politika arazoez kezkatzea". "Baita gotzaiak eta apaizak ere hortaz arduratzea". "Ebanjelioa ez da ez gatz eta ez pipar ez duen zerbitzu", inorekin sartzen ez den edo dena berdin zaien edo ezker axolarazten ez duen hoieta, diote aipaturiko agiriak.

Baina Elizak ez dauka politikagintzarako bide jakinik. "Eta ez lieke bere eliztarrei bide jakin batera bultzatu nahi". Kristau bakoitzak bere bidea aukeratu behar du. Eta sinetsmen berekoak izanaren oso bide desberdina ibil ditzake kristauak politikagintzan. Aukera eman behar zaie beste alderdian dabilzaneei ere gizarite ohe horren antolatzen, inor baxtertu gabe.

"Baina oinarri-oinarriko arazoetan ere ar al dezake elkarrengandik oso desberdina den bidea?" galdetzen dute. Elizak ez dezake onar edozein politikagintza. Ez dezake gizatuzuna eta giza-eskubideak zapaltzen dituen politikarik onetsi. Eta gogoan eduki beharrezko zenbait arazo aipatzen dituzte: "Langile etorkinei zurrupateza, Irugarren Munduko lapurretak, lantokian egindakoak, dirua egin dezan, saltzaileak erosleak dena ahoko zulozik sartuz gizonari etengabe bere izeraren egiten zaien kaltea, lantokian gero eta lan gehiago eta lana biziago, kerarik gabe, arnasarik arri gabe egin beharra, hurra saltzerakoan hain neurri izateak, ekonomia gutxi batzuen eta nazioen zerbitzuan egotea, hirigintzaren mandokeria, langilearen aginperik eza, giza-bizari italtik eza, emakumearen egoera, baxtertuen eta zaharren lekua zahar-gazteen arteko arrenan, ondo dauden zerbitzuan dagoen eskola, giza-laldea osen atzerapena, armamentuetan asko eta premian dauden erriak laguntzen gutxi gastatzea diruan oinarritutako agintzaren aurka, aginte totalitarion aurka, behartsuen alde".

Araoz hоек zuzendu nahi izatek asl behar du kristauen politikagintza jatorrak. Erak eta bideak gata ditzake desberdink. Eta arazo eta bige-gabekeria hоек azterteko eta hoiien sustraia bilatzeko bideak, agian, desberdink izan ditzake. Gero eta onar-tuzago dagoen diote, gotzaiak. "Marxen klase-burua aztertuta kristauen artean ere Beste bide batzuk izan ditzake. "kulturan, teknikan eta agintean oinarrituak", baina ez ditzake "klase-burru-kena" baxtertu nork berea ere ondo aztertu gabe.

Kristaua ez ditzake politikari sardu gabe bizi. Ez eta bere eliz-batzarretan arazo hau aztertu gabe ere, nahiz eta beti hontaz ez jardun.

Badugu Euskal Erriko kristauak jakl franko gai ban aztertuko eta hontaz gure jokabideak argitzeko. Baina alere beharrezkoa zaigu argibide hauek gure egoerara zertzea. Beharrezkoa zaigu azterketa hau gure gotzaien inguruan egitea. Ez bait dugu egiten behin ere boroaldietan agintzen dugun azterketa hori. Gehiegi luzaizen ari gara epea. Euskal erriaren eta kristau erriaren galaran. Inon badakiz guri zaigu beharrezko gotzaien laguntza eta babesa. Noiz arte "zakur mutur"?

Gauzak garestitzen

Zer lasaitua hartu zuten etxekoandreak irailaren 15eko batzarrean ministroek gauzen garestitzeari neurriak jarriko zizkiotela agindu zuten! Izan ere etxekoandreak ez dute letra txikia irakurtzeko ohiturarik. Haundiak bakarrik irakurtzen dituzte egunkaria erosten dutenean ere. Hortanxe geldi ditzake irailako neurria ere. Lehen ere hainbeste jarri dira, bizitza gehiegi garesti ez dadin! Ahuntzaren gauderiko ezturen antzekoak gertatu dira.

Baina, bai al du gauzen garestitzeak konponketarik? Ez al dago, bada, Gobernuaren esku? Ez al da honek behatz bat mugitzea aski? Ez noski. Askok uste baino korapilo bi-hurriagoa dugu. Gauzak zergatik goruntz jotzen duten ezin erabakirik dabilza ekonomilariak berak ere. Ez dugu uste hortaz ezzer garbirik ateratu ditzakeenik.

Bizi dugun diru-gizartea, gazterik, saisoiko eta indartsu dagoelako doaz gauzak gora...; baina patrikak agintzen duen baino agudoagoa hazten da ekonomi-gizarte hori, lan-sariak baino azkarrago, alegia. Orduan ekonomi-gurdia gurpil bat aurreraka eta beste atzeraka duela geratzen da. Goikoen aginduz sal-neurrien gurpila geldiaraztea lan-tegi askoren aurrerabidea ixtea litzake eta bide zabala-goa duten sailetara bultzatzea.

Agintariek egin dezaketena haxe da: galga onean eutsi sal-neurriei. Eta gezurrik ga-

beko, inflaziorik gabeko ekonomia indartzeari ekin, batpatetako gauzen garestitzei gabe eta sal-neurrien eta lan-sarien arteko norgehiagokodetik, Batzuk sozialista buruekin eta erabakiekin konpundu nahi lukete arazoa, kapitalismo moldean ezinezkoa dela jabetu gabe. Ez zaigu bat ere gogoko kapitalismo moldean, baina astakeriarik ere ez dugu pentsatu nahi ezinezko jokabide bat hartuz. Sozialismo moldeetan gaude la sinetsarazi nahi digute agintari batzuk mintzatzen zaizkigunean. Eta jendea, bete ditezkeela erabaki sozialistak kapitalismo moldeetan, sarrarazten diote buruan. Horregatik dauka jendeak hain irizki okerrak sal-neurrien galgar buruz.

Españiako ekonomia gaizki dabil. Horixe bakarrik ikusten dute garbi ekonomilariak. Beste guztia, gauzak zergatik garestitzen diren eta abar, eztabaidarako da gai egokia. Sal-neurriak sendatzen ez den gaitze jota, ohean datzan gaixoren antzeko dira. Gaizki maniatutako ekonomia jan behar gaixotzen du. Horixe da egia garbia. Itsuak ere uka ez dezakeen egia biribila.

Gure ustez bi sustrai ditu gaitz honek: ekonomia molde desegokiak batetik eta beste-tik gauzen eske haundiegia. Biek daramate ekonomia gezurrezko, itxura hutezko eta inflaziozko hazkundera.

Zerk eraginda sortzen da gehiegizko eske hau? Deza-kegun baina askoz ere gehiago dezakegula uste izate-tik, noski. Guk uste baino atzerago eta behartsuago gaude. Españiak horrenbeste diru, horrenbeste ondasun dela esaten denean, badirudi diru hori, ondasun hori guztia, denan artean berdin banatzen dela eta hor dago okerra. Bakoitzari berea duela iruditzen zailo dirutza hori. Aberatsa dela, Ahaztu egin zaigu dirutza hori ez dagoela berdin banatua. Koskarik haundiena batzuk kendutakoan banatzen dela gehienon artean, gertatzen den apurra.

Gainera sortu dira zorione-ko txartelak, gauza epeka ordaintzeko txartelak. Erosi eta handik hilabetera edo hirura edo urtera edo gehiagora ordaintzeko erak. Jendea dirua esku daukan uste zoroan bizi da. Dirua eskura eman gabe erosi dezakeen hortan erosi eta erosi, eske eta eske ari da. Besterik gabe gauzak ez duten balioa hartzen dute. Garestitu egiten dira. Harro-tu egiten da saltzailea erosle a s k o daukanean aurrean. Bestetik erosteko erraztasunak emateak, merkeagoa ere garestixeago saltzeko bidea ematen du.

Ekonomi legeak dioenez gauzak gora doaz, zer-saldu gutxi eta erosle asko dago-nean edo diru gehiegi dago-lako edo lanleku gehiegi da-

goanean eta lanskariak jaso-zen direlako, salgai dauden gauzak erosteko dirua ugaldtu bait da esku artean, horrela. Ez bata eta ez bestea gertatu dira gure artean. Ez lanleku-rik gainezkatu da eta ez di-rurik. Ez hanka eta ez buru duen zoramena da beraz jen-dearen zoramena.

rik gabe, bien arteko apustu zimatsurik gabe, alegia.

Ez dezagun ahazt ekonomia-kapitalistan murgildurik gauzak gero ordaintzeko-tan erosi ahal izateak gau-zen eskea gehitzen du. Ero-sleen lan-sariak, berriz, ez di-ra gauzen sal-neurria bezala igotzen.

Zerk gehiago eragiten dio jendea dirua barra-barra botatzeko? Zoramen hau ez da-torkio gero eta hobeto bizi nahitik bakarrik. Bestalde bi-dezko egarria gainera. Sal-erosketarako politika dese-gokirik ere badatorkio. Baita zabaltzeko bideak esku bakar batutuan egotetik ere. Horre-gatik ateratzen da galaran ne-kazari uztean bai nekazaria eta bai eroslea.

Baina hel dizalogun hariari. Haizea baino arinago doaz behetik gora saltzen dauden gauzak. Laukoan doan zaldi bizkorra baino bizkorrago, zi-ba bizian. Abiada mantxotu behar zale. Ez ditzaugun etxeko-andreak itz goxoz iruzur.

Ahuntzaren gauderiko ez-tula bezalatsu izango da orain be-rriro eman dan, gauzen sal-neurriei galga onean euste-ko hitza. Alferrikakoak dira batpatetako hesi, langa eta ata-ka jartze hauek. Geldiune ho-nen ondoren abiada biagiago izan ohi da, geldi ezinezkoa. Adabakiekin ez goaz inora.

Irastortza

EUSKAL GAIETAN BARNAN

Hitzaldiak Gasteizen

Azaroaren 8an, Charriton Jauna. Gasteizen, Ipar Euskal Herriaren egoerari buruz hitzaldi-sail bat antolatu da.

Lehenengo egunean Charriton jaunari zegokion hitzegileak, gela Ipar Aldeko kultura zuelarik. Jende dextente zegoen Charriton jaunari entzuteko prest. Hizleriak zatika-zatika azaldu zizun Ipar-aldeko hi-ru probintzien egoera, Euskeria, euskal erakundea, euskal kazeta, liburu eta diskoen argitaratzea, kanteiari, dantza taldeak eta abar.

Euskeraren egoerari zegokiolarik, historia pikxa bat egin zuen. Garbi azaldu zuen Ipar aldean euskerak izan duen beharadaka. Gaurregun, Charritonen ustez, larogel mila jende-k daki euskeraz, Ipar aldeak guti gotti behait behiun eta hogei mila biziand ditutlarik.

Jarratu zuen beste pundak iku-tu, ondo ikutuz, gero. Arlo guz-tetan sumatzen zen Ipar-aldeko ego-erra larria. Bestalde, Charriton jau-nak —hizlari errax eta trebea, Inun bada—, zenbait anekdota bitxi kon-tatu zizun, jendearen atseginerako, Ipar-aldeko egoeraren giro trixetik ateratzeko modukoak.

Charritonen hitzalditik, berak eginko azalpenetik, bi gauza inpor-tante geratu zen Gasteizko jende-aren baitan. Alde batetik, Ipar al-

dean euskal kontzientziak ezagutu duen gorakada, eta bestaldetik, Ipar aldeko behar ekonomikoak.

Lehen, euskal kontzientziaren gorakada, nabarmena da azken ga-rietan. Hainko berpizkunde bat su-matzen da Ipar aldean (oberaltza-tasuna, ikastolak, euskeria ikasten ari den jendea, etab.). Baina Ipar aldearen zatik problema larriena da dituen behar ekonomikoak. Izan ere, herri baten zorla, herri horren ekono-miko-zorlari zeharo atxikia dago eta, dakigunez, ekonomiarik begi-ra, gure herriko Ipar alde kinka ezinago larrian arkitzen da egun. Ekonomia gela Charritonl ez baze-gokion ere, sobera aski agertzen zuten, zenbait erakunde kultural for-tu ahal izateko kausitzen zituzten oztapoez, oztapo ekonomikoak zire-la. Dirurik beldu eta gero gerokoak naski, frantsesek baimena eman be-har dute-ta. "Diru aski bil bagene-z ere, lauretarik hirutan gobernu-koek elikukete baimenik emanen".

Kultural egoera alpatzerakoan, lehengoari jarraituz, ezina da alpa-tzeko utzi Ipar-aldeko problemarik larrienetako bat: joaltea edo emi-grazioa. Ezen emigrazio hori dela-eta, herri tipik hustu eta hiri han-diek gehitu egin dira, eta hiri txikiak euskeraren zaindoki zireen eta han-diak, aldi, frantses erdarakoak.

Hau, naski, euskeraren egoerari ga-gozkiolarik, beste problema aunitz baitakar emigrazioak.

Dena den, joera interesgarria ger-tatzen ari omen da Ipar aldean; jende ikasla, tituladuna, herritarren hasi omen da. Ahal dutenean, naski, ezen oraindik gehienetan euskal irakasleek Frantziaren barneko lizeo-etara joan behar izaten baitute. Go-bernuak, naski, zer ikusi handia du afera honetan, bere slogan famatu-aren kontra bait dihotza joera hau, hau da, "Pays Basque, le jardin de la France" slogan famatuaren kon-tra. Beste kontexto batean, joera hori nabarmena da Gasteizen; Gas-teizko gotzainak, Gasteiztik kampo-ra (Erioxa aldera edo) bidaltzen ditu euskeria ikasi duten apaizak. Eta horrela mila kasu.

Beste gauza batzu, Charritonek esanek, batzerrean utzi ditut, se-ru-gu aski. Neri interesgarrienak izan dituzte zaizkidanak alpatu ditut, be-hinik behin. Bukatzeko esan behar dute; jendea oso kontent zegoen, Charritonen euskeria oso-osorik konprenitu zutelako. Berritoe ere, gu-re herriko mutur bateko eta bes-tekoren artean lokarri herria izan da gure hitzuntza. Euskeria.

G. Knörr

ZERUKO ARGIA

Zuzenadarie:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragol-ko Kaputxinoak argitaratua
(Kale Nagusia, 50-1.º Burlada
Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIE SARIA:

Berruan	300 pezeta
Korreo batasuna- nak errietan	350 pezeta
Aterrieta be- te errietan	370 pezeta
Aidez	Aurrez gal- detu
Salmetan (ale bakotza)	7 pezeta

BERRIAK

Berri on hau Donostiatick etorri zaigu. Izan ere, Donostiatick berri txarrik etor ote dakiguke? Donostian sartu baino lehentxeago han dadasagu belariarik erre eta burua zut Santo Tomas Lizeoa. Donostiatick eskaldun neska-mutiko askok hor egiten dituzte batxilerr ikaskintzak. Orain arte, neska-mutiko horiek Institutoan egin ohi zituzten beren etaminak. Gaur-gero, Lizeoan bertan egingo dituzte, zeren eta Madrilék eman baitu horretarako eta beste zernahitarako behar zen baimena; hots legalizaturik geratu da Donostiatick eskual Lizeoa. Zorionik bizienak merezi ditu Mari Karmen Alzueta, Lizeoko Zuzendaria, enakume argi honek lortu baitu mila nekeren eta jirabiren ondoan, nekez baizik lortu ez zitekeena.

● Azaroaren 27an, hasi eta Abenduaren 1 arte, eratzeko da Deustuako Unibertsitatean Euskal Etnologia eta Etnografi buruzko ikastaro bat.

Honako ikastaro hau Jose M.W. Satrustegi jaunak emanen du euskaraz, 7,30etatik, 9,30etara, bertako Euskal Kultur Mintegia antolatzaile delarik.

● San Andresetako feria dela eta, hilaren azkenean eratzeko da Azkoitia XVIII Euskal Herriko Dama Sariaketa. Azaroaren 30ean, eta Abenduaren 2 eta 3an, eratuiko dira probak. Hamasei haina sari eta guztiz hogeita hamar mila hogeierleko bai.

● San Andres jaia direla eta, hilaren 29 eta 30ean, eratzeko da Eibarren liburu eta disko azoka bat. Honako azoka hau "Euskara Lagunak" deritzen elkarteak eratuiko omen du, Mogel Ikastolaren alde.

● Eibarren bertan, Azaroaren 26an, hasi eta Abenduaren 3 arte, III Filatelia eta Numismatika Erakusketak eratuiko da. Erakusketak honetan Bida eskualdeko edonor seilo edo monedazalek parte har dezake.

● Zumarragako "Oargi" taldea eta Gipuzkoako Fotografia Elkarteak antolatzaile direlarik, prestatu berria da argazki sariaketa bat.

Honako argazki sariaketa hau Gipuzkoan barrena eratu da, gaita norik bere aukeran, argazkiak beltz zurian; neurria, berriz, 18 x 24 gutunez eta 30 x 40 gehenez. Sariaketa honetan aurkeztuko diren argazkiak, aurrez beste inon sariketatik sartu gabeak diren beharko dute izan, eta inon aldizkarietan argitaratu gabeak.

Azken epia abenduaren 4ean, izanen da. Epaia, ordea, hilaren 9an, eta sariak ematea 17an.

● Juan Manuel Ares jaunaren zuzendaritzaren pean eratzeko da urtearen azkenean VI Abrako Jaialdia. Jaialdi hau kantari lehiaketa bat izan ohi da, kantari gazteak eta berriak ezagutarazteko asmotan.

Kantari bakarkakoek eta bikoteek har dezakete parte, aurrez beste inon lehiaketatik saritatu ez badira eta portugaletarrek ez diren artean, harako seigarren lehiaketa Portugalen bertan eratzeko bait da, eta bertan bilduko diren entzuleek izanen mailakoa.

Kantari edo bikote bakoitzak bi euskal kanta beharko ditu aurkeztu, gaitelamizko itzulpenarekin, eta denetarik sei izanen dira hautatuak izan azkeneko jaialdi hartan azken saioan parte har dezaten.

ASTOLA Hilaren 19an, "Gerediaga" Elkartearen Biltzarratu eratu zen Zaldibarren. Bertan ohorezko lehendakari izendatu zuten Valentín Lasuen jaunna, bost urtetan Gerediaga Elkarteak zuzendari izan.

Beste asmoren artean, Abadianoko Astola deritzan etxeko zenbait gela nola museo batetan bihurtu aipatu zen. Hiriburutako museoak beren betebeharrak aipatu omen dute, eta herri bakoitzak ezin omen du nor bere museo eduki. Era honetaz, Astola etxetzarra aprobetxatuz, bertan egin daitekeela Durango eskualdeko museoak pentsatu dute Gerediagatarrek.

Jakina, museo bat ez dute lau horma zaharrek osatzen. Honengatik, Gerediaga Elkarteak eskari bat zuzendu die bailadako herri guztiei, bai eta herriarrei ere, inork balu ezer erakusgarri, irudi zein esku-lan, argazki, tresna, lanabes edo jantzi antzinakorik, eskaini diezaiola Astola Museo bertari, truke gabea eskaintza bezala, edota pedosiotan, hartaz jabetasunik gaitzeka.

GUTUN BAT Jaso berri dugu Bergararik gutun bat. Bergarako berriak ematerakoan ez bi-de ditugu, itxura denez, gauzak behar bezain ondo esan, eta bertako irakurle bakoitz zuzentzen gaitu, bai eta beste zenbait berri emate ere, Bergaran ematen ari diren euskara ikastaroen giroa agerazteaz.

Agur Amatiño: Bergarako berriak ematen dituzu, eta ain urbil bizi arren ez dira izan beti "egi borobilak". Gaur alfabetazari buruz berri-emailen natorikizu.

Esku-programa bidualten dizut. Amar irakasle ditugu. Laurogeita bost ikasle gara. Euskarazko ikasaldietan ogeita amar; amar euskeraz dakitenen taldeetan, eta ogei ez dakitenetan. Alfabetatze taldeetan, berriz, berrogeita amabost ikasle.

Orain dela bi urte asi ginan erri-eskoletara larunbat goizetan ordubete joate, mutiko eskaldunei naiz erdaldunei euskara erakusker. Ogeita sei irakasle edo euskeraren alde lan egin nai zutenak, danetarik, apaiz, gizon, neska eta andre. Igaz berdin erri-eskoletan; "Enseñanza" Kolejoan monjak berak eman zuten eta asko saiatu ziran.

Aurten ere asiera eman diogu, bainan aurten ostiraletan 4etatik. Setara, daukagu; orrek auzo esan nai du: mutikoez euskera derigorrezko dutela. Guretzako poz aundia, bainan baita "responsabilidadea" ere. Ogeita bederati ikasgu dira eta ogeita amabost neska eta andre, lan ortan diardutenak. Maixuen aldetik arrera ezin ohea eta laguntza guztiak izan ditugu.

Besterik gabe, urregararte.

Mila esker, eta hurren arte ba. Ea, agintzen duenez, hurren batetan ere Bergarako berriak bidualten digun irakurle honek, berri soilak ezezik, gainontzeko ipi apak ere jakin ahal izan dezagun.

IRITZIAK Bilbaoko Editorial batek Euskal Deporteari buruzko liburu berri bat argitaratu eman behar omen du urteren baten buruan. Lehengo edizioa 5.000 alekoa izanen omen da, eta gero frantsesez, ingelesez eta alemanez itzultzeko asmotan, nonbait.

Harako editorialaren zuzendari den Gabriel Garcia jaunak honela erantzun du LA GACETA DEL NORTE delako egunkarian egin zaion elkarrizketa batetan: "Queremos hacer un libro ameno, fácil de leer, instructivo, sin mentalidad localista... Queremos que el libro deje de ser casero, y casero para reflejar la personalidad deportiva de nuestras gentes a un nivel supranacional".

Betor liburu hori eta izan dadila ordu onean, gaurkoz halako hitzek beldurra ematen badigute ere. Geu txepelgiak ote?

● Durangoko VII Liburu eta Disku Azoka dela eta, Jose Luis Bengoa Zubizarreta Bilbaoko kazetariarik proposamendu bat egin berri dio harako azokaren antolatzaile den Gerediaga Elkartei.

Durangoko azoka, liburu azoka denez, kontu handitan omen du euskal liburuari dagokionez. Sariak ere badaude, urtean barreneko liburu onenari eskainiak. Hori guzti honi primeran deritza, noski, gure bilbotarrak, baina... zergatik ez beste horrenbeste egin euskal diskoekin? —dio—. Zergatik ez urteko disko onena ere hautatu eta sari bat eskaini?

● Ipar Euskal Herriko azken hauziak direla eta, Biarritzeko Alkate den Guy Petit jaunak esan omen du: "Giroa lasaitu beharrean gaudy. Frantziako Euskal Herria ez da Ipar Irlanda, eta ez Quebec ere".

Arrazoi du gure alkate jaunak. Baina... zerk gogorazazi ote dio halakorik? Ukatu nahi duen burutapen berberorrek ote?

● Lehenagoko batetan irakurle batekin egin genduen to-po kale bazterrean:

—Hi, irakurri juat hire artikulua asteleheneko orrian. Gogor halik.

—Bah... gogor edo... Eta halako auzupel malluz bateg esan zigan irribarrez:

—Hik euskeraz azken reglak erabiltzen dituk e?

—Euskeraz? Baita erderaz beti!

—.....?

● Azaroaren 19an, Plazentzian espero zuten Gipuzkoako Gotzain jaunna. Egun honetan aurkeztu zen lehen aldiz Ezozia Ama Birjinaren kanta berria. Doinua Asensio Gurrutxagarena eta hitzak, aldiz, Anton Oregienak:

Jaunen Ametsa

Ezoziko Ama

Plazentzia etortzia,

eta Mariak nai

izan zuan gure

onduan gelditza.

Beti lurrean lagun

jabea gure zerura

jasa gaitzazu gure

amatxo maila.

Xintxa baitan etorri

zian guri argi egiera

zurek bizi gaiten

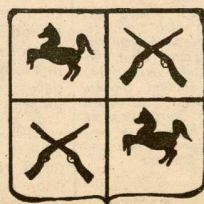
maietasunez beteak.

Ez genduke, noski, inor mindu nahi, baina gure ustetan kanta honek orain dela egun urtetakoa dirudi. Eta, jakina, eliz-kantak ere aldatu beharra dute, eboluzionatu beharra, bestela... Non da gainera placentziatarraren "imaginazifua".

Bestalde, zati batetarako egiten den kanta batek hori baino moldatuago eta jantziago behar luke. Horrez gainera, ez dirudi egilea placentziarra denik ere. Betiko leloa, gurea buztatu eta inorana hartu. Tokian tokiko euskara ez erabiltzekotan, hobe dugu batua (baturakoa?) hartu. Hau da, bertakoa edo denona, ez behintzat hauzokoarena.

GAZTIBELTZA Duela hilabete luzeren bat eskura ahal izan duen Xabier Kintanaren genduk Gatzibeltza-ren Karabinak deitu liburuxka. Berrogeita sei orrialde baino ez ditu, eta GURE HERRIAK argitaratu eman da.

Lehen karlisten gerra denboran pasatutako zenbait gertaerak osatzen du istorio-mixtozko liburuxka hau. Gatzibeltzeko Estanislada andrea, Frederik Krywitski printze polones, Fabrizio Biankolaria italiar karbonaroa, Manex Ezpata origina-joilea, Iñigo Pikandia gazte erreteriarra, Stefan Gora-Lili irlandar margolaria, Blas Galarrakite euskaldun kubarra eta haur mutua batek mundu zeharrekota osteratu bat egin dute. Gatzibeltzaren askatasuneko lau karabinak eta Aita Larramendiren El Imposible Vencido euskal gramatika daramazkitelarik.

Gatzibelta familiaren
guduhoia da:
ESKUARA FA KARABINA

Amerika, Asia eta Afrikan zehar ibili ondoren Europara itzultzen dira, lurralde bakoitzean lau karabinatik bat utziz. Ameriketara indio mohikaneien ematen die; Asian Himalaiako borrokatarrak eta Afrikan, berriz, bantuak. Europar, azkenik, haur mutua jabetzen da azken karabinaz eta Larramendiren gramatikaz, halako batetan hitzegiteko ahalmena ere etortzen zaiolarik: EZINA, EGINA.

Gaztibeltza! Gaztibeltza!

Eskuara fa karabina!

Mendi-mendian izotza,

Eskual-herrian arrotza!

Gaztibeltza! Gaztibeltza!

Har-azu xapel gorria,

Eskuara ta karabina.

Etetik oro gurlara...

Gaztibeltza! Gaztibeltza!

Gurutz-ean hobia

Haren ondoan semia,

Eskuara ta karabina!

Ai Gaztibeltzen arraza,

Arosa gazte ta beltza.

Liburuxka irakurgarria benetan. Halako bizitasun bat duena. Umorerik ez zaila bestalde faka, ez eta gaitza eta pipera, are gutiago egileari irudipena. Gaiari esangura bat daria. Egileak-dena den badaki zertaz ari den, eta maisu agertzen zaigu eretan eta esateko moduetan.

Azken orrian honako xehetasun hau azaltzen da frantsesez:

Gatzibeltzaren eskuizkribu hau, liburutegi pribatu batetan aurkitu da. Bere tituluak, Victor Hugoren poema batena delarik, idazlana ere sasoi hartakoa ote? Ez dio axola! Bere jatorri ezezagunari darian misterioa aukeran datorrigu liburuxka berak duen sorkunde miregarri eta umorezko jantziaren osagarri: Herri bat zoritzarean eta basatikerian bizi izatera bixtatua dena, umorea da bere gartzela horretako hormetatik aparte irauraraziko dion bide bakarra.

Egia. Baina, horrez gainera, Gatzibeltzak dienez, askatasuna karabinaz lortzen da, euskara zalditatzat dugula.

Egilea nor, beraz? Batek dakil! Baina ez behintzat, gure ustetan, lehen karlisten denboran bizi izan zen inor.

ESKU-LANGINTZA Aspalditxoan ere dugu esku-lanaren artean Juan Garmendiak AUNAMENDI sortaren barrena argitaratu eman duen Euskal Esku-Langintza delakoaren azken alea, hirugarrena alegia.

Erreportaje gisa buruturik, hamabi artikulua laburrek osatzen du azken ale hau, gaur egun galduek edo galzorian dugun zenbait esku-lan motaren berri emanez, erraz bezain argi eta apalki eman ere.

Sei dira, guztiz, Garmendiak aipatzen dituen esku-lanak, hots, **Gaztagintza**, **Yoaregileia**, **Abarkagileia**, **Itzegileia**, **Aizkoragintza** eta **Erlejugileia**. Gainontzeko seiak, berriz, aipaturiko langintza bakoitzarekin zer ikusi dute, zenbaitetan esku-lan hori non egiten den aipatuz: Urbia (gaitza), Elgoibar (abarkak), Leiza (Aizkora) eta Betelu (erlejuak), eta beste batetan, aldiz, **Yoare** delakoa zer den, zertarako den edo zen, non erabili izan da gehien bat eta beste halako amaiak aipatuz.

Bestalde, aipatu ditugun herrietan edota tokietan buruz —Urbia ere tartean delarik—, bakoitzari dagokion esku-langintzaz ezezik, beste berri asko ematen digu egileak, dela historia, dela industria, dela komunikabideak eta, hitz batez, tokian tokiko makina bat xehetasun jakingarri ezarri.

Azken aldean, bospasei argazkiak eta hamarren bat marrazkiak osatzen dute hirugarren ale hau. Eta honetaz esan dezakegu, Juan Garmendiak laugarren alea ere gertutzen ari dela, Gabonak aurretik argitaratzeko dena. Horrez gainera, Euskal Herriko ihauterri buruzko liburu bat ere prestatzen ari omen da, Tolosako ihauterri jaietarako ateratzeko asmotan edo.

Gaur aipatu dugun liburuak, bestalde —Euskal Esku-Langintza III—, agerturiko diren biak bezalaxe, bi hizkuntzatzen argitaratu eman zaigu. Gu ez gara izan inoiz jokera honen zale, baina, noski, egileak bere arazoak izanen dituen, segururik.

Euskarazko alderdiari dagokionez, egileak ondo —batere joritasunik gabe— menderatzen bide du Tolosa ainguruko bere euskara, darabilen erdararen aldean euskara nahiko ximple, motz eta murritua agertzen bazez.

EUSKAL ESKU-LANGINTZA. Artesania Vasca. Juan Garmendi. Colección AUNAMENDI. San Sebastián, 1972.

DENETARIK Azaroaren 11an, "Egi-billa" deritzan Urnietako antzerki taldeak, I. Begiristainen Kiretsa Dario antzerki lana aurkeztu zuen Zumaiaran. Honako antzerki sailo hau bertako Ikastolaren alde eratu zen.

● Hilaren 13an, eratu zen Euskal Herriko zenbait herri-tan Gatzibeltzaren eguna. Honako egun hau, arimen egunaren ondorengo bigarren astelehena izan ohi da. Aurten, hementegorik ezean, Gatzibeltzaren gaitzainak lan behar izan ditugu. Dena den, gaur eta beti, Gatzibeltzaren eta ez Castañerren, hainbat eta hainbat lekutan irakurtzen hasiak garenaz.

● Tudelan hil berri zaigu Euskal Herriko Txistularirik zaharrenekoa. Angel Lekue Oleaga zeritzan, eta Bizkaiko Plentzian jaioa genduen duela 88 urte. Goian bego.

● HERRIA asterokoan hasiak dira aspalditxoan Euskara Idatzaren Batasunari buruz zenbait ariketa eginez. BATA-SUN BIDEAN deritazte sail berri honi, eta astero astero batasunarekiko hiru-palau puntutxo aipatu eta aztertu ohi da, hiztegiari eta ortografiari baino, morfologia, joserka eta aditzari gehiago atxiki.

● Nafarroako Unibertsitatean hasia da Jose Migel Beldiaren jaunaren zuzendaritzaren pean Euskal Herriko Etnologiaz IX ikastaroa.

Urtearen azkenean datoz 83 urte gure etnologiaririk ospetsuena jaio zela. Geroztik, ez dio lanari etsi ez eta etsiko. Azken hirurogeitak urtetan beste honenbeste liburuxka, entsegu eta azterketa argitaratu emanak ditu hiru-palau hizkuntzatzen.

AMATIÑO

Gure Txokotik

NOR DA IRAULTZAILE?

Aurten, hain zuzen, Komunista Alderdiaren Agiria edo «Manifestoa»-ren 125 garren urteburua ospatzen dugu, eta ez du, egia esan, behar den hainbat alperen izan. Amerikar aldirak batek galdara batzuk zuzendu ditu iraultzarekiko iritziak jasoz. Hona hemen, zenbaiten ahotik jasotakoak:

DJLAS jaunak komunismoak bere gailurra lortzen duenean, langile-erengandik aldentzen dela pentsatzen du. Hauxe dio: «Langileak burrukalari gogor eta ausartak dituzu, baina betez ere beren interesen alde burrukatzen direnean. Baina ez dute ez sozialismoaren baitan, ez kapitalismoarenean, egiako eta erabateko iraultzarik sortuko».

ION GRISAN Sao Paoloko Unibersidadean Historia irakasle dugun rumaniarrek, eta Ipar Amerikari begira, beharbada, hauxe adieraziko digu: «Materialismo aurrerapeneako langileria burrukatuko da. Huelga orokor bat sortarazteko hainbat inderrik badu, baina Vietnamgo guda, gerla, ez da amaitzen». Honen iritziz badute zer ikusirik amerikar langileriak eta Vietnamgo gerla. Langileria eta Vietnamgo gerla, deza-kean neurrian, kezkatzen.

MARCUSEK ez du bere itxaropena geldu nahi. Zenbait langile siste-ma burrukatzen dituzte, integratuak daude. Marxek, Igarle bezala ez zuen asmatu, eta kapitalismoak zutik dirau. Baina, aurrerantzean, langileriak iraultza bideari jarraitu nahi badio, bere baitan tekniko eta produzio lanetan dihardutenak onartu beharko ditu. Langileriaen mulla zerba it aldatu behar izango da. Sistemak pertsona menperatzen duen neurrian kontzientzia berri bat sortuko da».

Hauxe da Jose Maria Carrascal, INDICE aldirikaren jasotzen diguna. Guk, geure aldetik, behin eta berriro egin dugun galdara hauxe da: «Nor da iraultzaile?»

KAPITALISMOA

Haudie da U.S.A.ko kapitalismoaren aurrerakada. Baina, «okerra okerraren gainean» ipiniaz jasotako kapitalismoa dugu. Beltzen artean, esate baterako, ehunetik hogei lanik gabe aurkitzen dira. Gerla garalen barrikadak enplegatzen dira gehienak. Galtzortzean, eta ezeren aldetara sakonik gertatzen ez bada, zenbait alditan lanik gabekoak ugaldiko dira. Eta sindikatoen haserrearekin desegiteko indarkeriaz ballatu beste erremedio-rik ez dute izango. Vietnamgo gerla dela eta, hamar firmarik nagusi-ak bost urtetan ia HAMABEI MILLA MILLOE DOLAR balio duten pe- didoak jaso dituzte azken bost urteetan.

Gerla bukatuz gero, zer gertatuko ote da?

O.N.U. ETA TERRORISMOA

Nazio arteko elkarte nagusiek, bere idazkari nagusiak eraginik, terro- rismoaren arazoa aztertu nahi bide dute. Egunketik egunera burruka for- ma berriak sortzen ari dira, eta badirudi zenbait arazorekin zer ikusirik ez duen jendeak sufritu izan duela behin baino gehiegotan.

O.N.U.ren barruan, gehientsuenak daude terrorismoaren aurka. Baina, honek azterketa sakonagorik ere eskatzen du. Izan ere agiriaren ikusten duguna berrak dela eta gaitzetsi behar. Bere sustailek ere aztertu behar dira. Zer sortarazten du burruka mota hori? Zergatik indarrik gutxienez burrukatzen denari terrorista deliratu? Eta aginte mailan, zenbait estatu- dan, dauden jokabideak? Eta zer da palestinoek, berdin arabetarrak, eskubideen alde egin behar dutena? Funtsean ez ote dago tartean az- tertu beharrezko inbuzitzaile bat?

Galderek, galderek, galderek. Horixe da O.N.U. ere gertatzen ari dena. Oraingoz ez dirudi erabaki zehatzik hartuko denik.

DENETIK ZERBAIT

Han hemenka, kursoaren hasieran, agerkundeak egin izan dira, beren seme-alabentzat eskolak eskatuaz. Oraindik orain Erman egina ere go- goan dago oraindik. Milioitiki gora dira estatu barruan eskolatutako gabeko haurrek. Hori eskolagabekia, eta nork bere hizkuntzan eta kultura- n eskolatzerik ez dutenak?

Chilen, Alendek momentu larriak igaro berriak ditu, oposizioa ere indartsua agertzen delako. Freik, lehengo lehendakariak Prats militarra jarri zuen militarren agintari bezala. Orain ere beraz dugu indar- dun momento honetan. Oraingoz bertako legegariak menpetasuna gordetzen dio.

Vietnam, oraindik ez dago bakarik. Azken aldi honetan uste baino eragozpen gogorragoak sortu dira.

«Gazterik nere lana ezagutzeko arreta eta gogo bizia erakutsi dit», TXILLIDAK.

MIKEL UGALDE

EUROPAKO HERRIAK

Ipar Irlandako irterak (I)

Ipar aldeko irlandarrak zauriz beteriko herritarrek dira. Badirudi ez dagoela zauri hoiek itxiko di- tuzten bendarik: zauriak sakonak di- ra batetik, eta bestetik Ulster- go ekonomia argala makurtzen doa az- keneko hamar urte hauetan. Izan ere, nor aurreratu da bere dirua jartzen gerra zibillean sartzeko arriskuan dagoen lurralde batean.

Zauri hoiek senda ditzakean ir- tenbide politikoa hiru motakoa da: lehen bezala jarraitu; Ego Ir- landarekin elkartu; edo bertako ad- ministrazio Westminster- go go- bernuaren eskuetan jarri.

Gaurko, hiru irtenbide hoiek eta lehenengoa bidez ere ezinokoak dirudite hala ere ez dago beste laugarren irtenbiderik eta banan- bana azter ditzagun berioek.

LEHENENGO IRTENBIDEA

«Stormont» izenez ezagutzen da Ulster- go lurraldea, ta herritarrek gobernatzeko eratuak dagoen ad- ministratio-mekanismoa. Stormont delako hiri protestanteen Batasun- zalea deritzen Alderdiaren esku- etan egon da 1920-garren urte- rik gaur arteraino.

Alderdi horrek eratu dituen mai- la guzietako auteskondeak ez dute biderik jarri katolikoan ahotsa en- tzuenerazteko. Hori gutxi balitz be- zala, Alderdi berak polizi-militar tankerako bi erakunde mantenturik ditu.

Bertako administrazioaren jabe eta aipatutako bi erakunde hoi- en bidez erraza zitzairen oranjista pro- testante hoiak katolikoan zapalketa ta beren kolono-eginkizunean ja- rraitzea.

Alderdi honen buru diren hazien- datako ta industrietako jauntxoek lana ongi egin dute protestante xehen kezak erlijio bideetatik okertzeko. Irakasitzaile herri- tarrak guzuz eutsiaren, protes- tante diren irakaskaleen bidez baka- rik eraman izan da. Hemen ikas- ten dute protestanteen haurrak, katolikoak mespreziatzen. Estadu- aren limonak jaso beharrezko au- rkitzen den miserale sail bat be- zala agertzen da katolikoak.

Herri xheha banatuaz sendotu du bere agintea protestanteen Al- derdiak. Protestante jaiotzen den herritarrek badaki, nahiz eta mi- xeriarren erdian bizi behar izan, katolikoek parean pribilegiatu bat dela: lan eske doanean bere ize- na katolikoek izenen aurretik ja- rritko dela, lanik gabe badago bes- te 30 katoliko egoera berdeinean egongo direla, egiten diren etxe- biziak lehenik berari ta bere erlijio kidekoet eskainiko zaiela, etabarr.

Protestanteak eta katolikoak he- rriaren artean elkarrekin batera bi- zitzen hasi diren burkotean pro- bokatzen sortu izan da sula leher- tzeoriar jarrirako den dinami- teroa. Dugunien zen herri hoietako bat eta herritarren arteko ha- rreman onak ondaztearen, oran- jiarrek nehoiz baino jende gehia- goz osatutako desfile bat eratu zu- ten 1890-garren urtean katoli- koak aspiratuta gelditu ziren agertzeko.

Stormont-en eraman den politi- ka horrek jarraitzerik ez duela argi dago beraz. Protestanteen pro- bokazio hoietako bat beren aurka itzuli zen eguna elorri bait da. Militar pareko protestanteen bi- erakundeak ez ziren aski izan I.R.A.k eta katolikoek aserrear buru egi- teko. Gerra zibilaren ordua heldu da. Hori galarazteko Wilson-en go- bernuak bere armada bidali zuen eta erreforma batzuk agindu. La- borista gobernuak protestanteen bi erakunde militarrek desegin zituen eta I.R.A.k bererazteko giroa izan zuen. Katolikoek begi onez ikusi zuten armadaren babesa.

BIGARREN IRTENBIDEA

Inglaterrako Erreginak M. Heath lehen ministro bezala izendatu zuenetik, gauzak okertu besterik ez dira egin. Honek Irlandan zegoen armada Stormont-en zuzendariean

Zulotik nola irten?

jarri zuen eta azkeneko hiru urte- hauetan gerta izan dira oker haun- diena. Aurtengo martxoan M. Heath berak agintetik gabe utzi behar izan du Stormont- go gober- nua. Stormont honen berpiztea ezinokoak dirudi baldin eta katoli- ko guziak Ego Irlandara bidaltzen ez badira.

Beraz, bigarren irtenbidea ikus daiteke. Irlandako batasuna litza- ke irtenbide hori, baina, nahiz eta hori izan katoliko gehienek go- biziena, gaurko egoeran posibilida- de gutxi ditu.

Irlanda osoa koloni bat izan da ta Ipar aldeak egoera berdeinean jarraitzen du. Bertakoek explotazio ekonomikoarekin batera opresio kulturala jasaiten dute. Beraz, be- re nortasuna aitortzeko zale ego- kiema. Erlijioa ez da izan Jainko- zaletasuna aitortzeko bidea soilki, baita beren nortasuna agertzeko ere. Elizarekiko lotura bere ere ho- nek bakarrik beren hizkuntza eta historia irakasten delako explika- tzen da.

I.R.A.k duen bandera bertako kulturearen aintzindaritza eramanen salatu delako, eta ez bakarrik ho- rrokan egin duelako, irabazita du. I.R.A.k eman dio herriari ugar- tearen batasuna adierazteko adie- razgarri ximple hau: armen bidez zapaltzaileak txikitu ta aberria bildu.

Hori hala delarik, Ego alderuntz begira jartzen direnean eragozpi- de haundi batzukin topo egiten dute.

Batetik, Ulstergo elkar-zerbitzuak (seguru, subsidio eta abar), etxeen prezioa, errenta eta lana Ego al- dean baino askoz ere egokiago daude.

Bestetik, Ulstergo era guztietako jakintsuek ezin ikusi dute Ego al- dekoen integritasua eta ideia be- rriaren aurka dagoen giroa: O. Wil- de, J. Joya, S. Bukett... galeraziak egon dira edo dande. Eliza Katoli- koa berriz, ez da ireri horietara- koa eta erakintasunean sendotu nahi duela bere agintea dirudi.

Baina, eta azkenik, batasunera- ko eragozpide nagusia Ego aldea- ko Gobernuan datza. Horrek ez bait du batasunik nahi, Izan ere, Ego aldea Inglaterrako kolonia be- rri bat besterik ez da: Ekonomian egiten diren inbentario nagusiak eta kanpokoekin egindako komer- zioaren % 70 Inglaterraren esku- tan danda. Bertatik Lynne jaunaren Gobernuak ez du Heath jaunare- naren aurka jokatzetik.

Iparrekoak onartuaz, artaldean otsoa sartzen den gisa, Ulstergo ezkerdarrak Ego aldean sartuko diren beldurra dute aginte-mailan. Hala Lynch jaunaren Gobernuak I.R.A.ken jokabide gogorra sala-

tzen du eta bestetik, O.N.U.ko jar- lekuaren Irlandako Ordezkariek be- reak eta bi esanik dituzte Inglaterra- ri buruz. Ego aldeko zuzendari tai- dearen asmoa Ipar aldeko infer- nuak bizitza luzea izan dezala da. Egoera horrek Ipar aldeko Erre- publikatar mugimenduari jartzen dizkion arazoak haundiak direla pentsa daiteke.

Irlandako batasuna herriak onar- tuarren, gaurko zaila zela ikusi- rik, beste zerba it asmatu beharra zegoen. 1959 eta 1965 tartean, I.R.A.k komunisten idela berriak bereganatu zituen. Ipar aldeko zu- zendariek katoliko eta protestante langilean artean irauarazten zu- ten zatiketaaren aurka jo nahi zu- ten I.R.A. barnean aurkitzen ziren komunista joerakoek.

Jokabide berri hau I.R.A. «ofi- zialak» onartu zuen eta lan ugari egin ere egin zuen eta onartu izan zen 1969-garren urteko autes- kundeak agertzen duten bezala. Herritarren eskubideen alde joku- tzen zutenak armak protestante extremisten aurka erabiltzen zituz- ten bakarrak. Politika hiri Ingla- terrako laboristen alderdiaren zu- zendariek egiten dutenarekin bat zetozen eta nahiz askoren asmoak bereganatu I.R.A. zatitzeko lain izan zen 1970-garren urtean.

Zatiketa honen arrazoiak bi izan dira: bat, I.R.A.ko komunistik erak- undearen batzarrek manipulazten zizutzelako eta bestea Ego aldeko I.R.A.ren aserrea. Izan ere Ipar aldeko I.R.A.aren ezker aldea jote horrek ez bait zioten onik egiten Ego aldeko zuzendari tradizioa- lei.

I.R.A. «provisionalak» militar- bo- rroka jarri zuen politikoa borroka- rrn eragile bezala hasiera batetan. Honek Irlandako batasuna eta era berean alderdi kulturalen oinarri- uaz berehala bereganatu dute ir- landarren mugimendu osoa. Ofizia- lak ez zuen abertzaletasun hori joko politikoen agertutaz dimensioa zabalago batekin joka zezaketen az- ken egunotan ageri den larri- al- dian. Garregun «provisionalak» ja- sotzen du borrokan dabilazan ka- toliko gehienek estima. I.R.A.aren alderdi hau azkeneko larri-aldiaren giroan ikaragarri politizatu da eta ezker aldera jo du. Larri aldi ho- rretan agertu da behar bada Ipar aldeko Irlandarren hirugarren ir- tenbidea: Ipar aldea Westminster- go gobernuaren eskuetan jartzea. Irte- ra posible honen etorkizuna ezina dirudi.

Urrengan ikusiko ditugu ezi- neko horren arrazoiak eta baita Egoaldeko Irlandan dagoela ere Ipar aldeko borrokan irtenbide bakarra.

D. IZA

TEODORO AGUIRRE
SISTEMAS OFICINA

ZURE LANDOLA ETA OFIZINAK ANTOLATZEN LAGUNTZEKO

PREST GAUZAKAZU

Avda. Sancho el Sabio, 6

Urrut.: 415128-429152

— DONOSTIA —

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIA

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

ELIZAREN BERRI

ALDIZKARI BATEN ZUZENDARIA
KALUMNIATU NAHIEAN

Fransoise Vandermeersch serora (monja), «Echanges» aldizkariaren zuzendari da. Bera, Vandermeersch, Ausilatrices direlako kongregaziozkoak da; aldizkaria, halabaina, ez dago kongregazio horren baitan.

Zenbait artikulua dela-eta, kritikarik asko hartu du azken aldi honetan aldizkari horrek. Bat, kritika bat, Baionako gotzaiarena. Baina, gaitza ez dago horretan; honetan baiziki: zenbait sistemakirio erasun diola delako serora horri, izen txarra ezarriaz eta guzti.

Ageri denez, ez da gure arteko bakarrik, orobat norberaren gustoko ez denean, begi aurretik kendu ahal izateko, bide guztien eskua ezartzea. Nonbait, zenbait artikulua aurrerakol samar ematea, gauza ilunagoa eta ezezagunagoa izaki, kalumniak bidean bizitzeko baino! Betiko paradoja! Berordiren batetan norbait zoroa esatea, gauza itxusia izaki; baina, zure bizitza osoz «zoroa, zoroa, zoroa» esaten aritzea, gauza normala!

Baina, natorren harira. Delako kanpaina bezgarri horren aurka zenbait katoliko idazleri ospetsu jaiki da, hara nola Duquoc, Follet, Oralsen, Puel, Plé, e.a. Diotena, «etsirik daudela, Elizak horrelako aldizkariaren beharrez dagoela: bilaketa eta elkarbizitza senazko kristauak hezi litzaketaren beharrez dagoela Eliza», «etsirik daudela, halako abailen aldatzen ari den munduan bilaketa beharrez dagoela Eliza; horregatik, aldizkari horri azpizanean ari zaien erasoaren aurka atera nahi dute; hori guztia, nork bere iritzia agertzeko duen eskubidearen aurka diholala adieraziaz».

Esan dezagun, aldizkariak, batez ere, bi artikulua zirela-eta izan di-tuela zalitasun handienak: bata, seksualitateaz, bestea, abortoz.

LURDESKO GOTZAI-BATZAR
NAGUSIA ETA SAIEAREN
JOKABIDEA

Guy Riobé, Orleansko gotzaila da. Ez da dudu-mudan ibiltzen diren horietakoak. Lurdesen gogor mintzatu zen azken Batzar Nagusian. Gainerako gotzailak txunditurik uzteko gisan (Horrek esan nahi du, askok zertaraino jarraitzen duen gaueko teologiarren mugimendua). Frantziako Eliza irtenbiderik gabeko zoriorenean ikusten zuela esan zuen.

Frantzia erdiko 7 diozesietan, seminarioaldiko bigarren haroko lehenengo urtean 5 gazte beste ez dagoelarik, esan zuen, zerbitzu funtzetarik badago ongi ez doanik.

Bere proposapena, Jossua teologo sonatarekin gertutua zedukan. Hitz bitan, hau proposatzen zuen: seminarioak lakoelk itzaltzea, kristau-elkarteak hautaturiko eta apaiz-gintza aldi batetan bakarrik betetzen ahal izango zuten gizonetakoak —eta zergatik ez emakumeetakoak?— apaiztea.

Gotzailagunak ez zetozen bat, eta, halako teologoen laguntza eginkoa izanik ere, Riobé-ren txostenak ez zuen merezki izan kezak-larriaren aurrean aipatzerik ere. Bere diozesiara itzultzean, berak zabaldu zuen emandako txostenaren berri.

Ameskeria ala igeriletza? Ala, saiearen (abstruzaren) jokabidea?

AMUNSA

"POLITIKAN KRISTAU IHARDUERA"

(Frantziako Gotzai-Batzar Nagusiak)

II Kapituloa.—Kristauak, Iskanbilak eta Giza-maila arteko borrokak.

XIX mendean gertatu den mendabaleko giza-artearen industrializazioa, giza-artearen aldeko aldaketa egin du. Horrela sortu da langileria. Hau, bere baitako langileen lotkeraz jabetu egin da, eta borroka-zen eta asaldatzearen bidez hainzatu ar dezauden lortu du. Gaur egun, halako eta bestelako kapitalismoak asko aldatu dira. Gure erresuman, bizibideak asko hobegotu dira, zenbaitkoaren aldeko bederen. Teoria liberalak eboluzio bat ukan dute. Halaz gurtziz, gaurko ekonomia-sistema, aldakuntza handiren beharrez dago, eta premia gorri hori, Elizarengandik asken agerik aipatu izan dute.

Zuzengabekeria iraunkorren egitura-alderrak analitizatzeak, han eta hemengo kristau asko, eta gero eta gehiagoan, eta giza-artearen aldeko bere borrokan, «giza-maila arteko borroka delako konzeptuaz ballaztera erakarri du, eta konzeptu hori giza-artearen giza-artearen zabalera (kultura-artearen, familiar-eko bereietara, ere, e.a.). Berri samarra den gertaera honek, arduraz gogoeman dizaloguen azaldu du, gauza aski zaila bezala ageri baldin bada ere; zaila: guztioi, nahitaez, zenbait pentsamol-dereren sorkari diren analisia-tresnak erabiltzen bait ditugu gure azterketetan.

Aurkeztu zaien zenbait arazo dela-eta, Frantziako gotzalek problema hori beraz atertzen dute, beren egitekoan den Ebanjelioaren serbitzua irenena. Giza-artearen gertatzen diren zenbait iskanbila, eta horietatik eman izan den zenbait interpretazio aipatu ondoren, giza-maila arteko marxista ikusmoldeari buruz, zenbait azterkizun proposatu dute.

1.—ZENBAIT ISKANBILA DESBERDIN

Kristauak, giza-arte giza-artearen sortzekotan, gero eta gehiagoan ari dira eskuhartzen talde-eginahale-tan. Berrikuntza eta sortzapen go-koak eragiten, eta onartu ezinezko errealitate baten aurrean, giza-arteari buruz dute zentzu, zenbait proiektu desberdinetan jaukitzen saiatzen dira. Bide hori ekin orduko, halabeharrez iskanbila eta borroka topatzen dute. Ez noski guztia borroka delako gure giza-artearen. Aurrerapenik asko egin da, eta egiten ari da legebidean: bata besteari basatikiro iarkitzen zen denbora hartatik hona aurrerapen bikaina benetan. Hain zuzen, lege-bide horrek, librok sortutako talde-aren artean, bata besteari egiaz iarkitzeko bidea ireki bait du.

Fretellère gotzaila, apaizel buruzko itzaldia bitartean.

Matagrín gotzaila, «Eliza, Politika eta Sinismena» lanaren egile.

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

POLITIKA EZ DA GAUZARIK TXARRENA

Aurreko Izen-buru-Titulu ori, Montaron, «Hebdo TC»-ko Zuzendaria-rena duze. Azaroaren bian argitara emana izan zen. «Politika, Eliza eta Sinismena» Lourdesko Batzar Nagusiaren ondoren, gai aiei buruz, Frantziako Gotzalek Agiri bat zabaldu dute. Pozgarri izan zaio Agiri ori Montaron Jaunari, Frantseentzat ez ezik guretzat eginkako irakurgaitza dirudi. Orregatik damaizkizut bere pentsakizun nagusiaren.

DOGMAKERIA ETA JAUNTOKERIAK EZ

Frantses Gotzalen Agiria ez da fede gal bezela, naleta nai ez sinistu bearrezkoa; eta aldi guzti eta betirako balioko duen Agiria ere. Jaingo-Erri eta Apaizel pentsarazteko erakuste eta elkar izetarako bide eta gai izan nai du Agiri orrek.

Danbateko ederra, Apaiz utseko Elizar (Clericalismoari) eman diotena Frantziako Gotzalek. Aundia, bizi dan Jaingo Erriari eman dioten garrantzi eta balioa. Utikan egin diote Gotzalek klerikalismoari. Gotzalen erantzukizuna aundia izanik, neurriko gizonak dira Gotzalek eta beren naiez, Jaingo Erriak politikako arazo pentsakizunetan murgildu bear du eta erlortor erantzukizun eta konpromisok jaso.

POLITIKA GAUZA ONA DA

Jaingo Erriaren morroi dira Gotzalek. Orregatik Kristau erriaren izenean eta bere onerako egina izan da Gotzai-Agiri ori. Elizarren aurrerapenerako ordea, mando pausoa daramate kristau geinek. Batikano Ilgo Espirituak oraindik kristau asko eraberritu gabe utzi du. Makal doaz aurrera. Geienek leengoari lotuta jarraitzen dute; leengo izaera, giza-bide kristau berdin xamarrekoa eta erabateko politikarekin uztartuta oraindik kristau geienak arkitzen dira. Konserbadoreak dira kristau geienak. Politika txartat daukate eta politika burrukarik ez dutela nai, diote. Kristau euek mutu egoteak eta politikaz jakindirik ez arteak, konserbadoris-mo sendotu eta indartu egiten dute. Eta azkenik beren bozak eskubt-tarrentzat oi dira.

Frantziako Gotzalen Agiri-esan naia auxa da: «Giza bizitzarako, Politikak garrantzi aundia du, Gotzai eta apaizel lagun bezala Jaingo Erri-ri konprentzen zela gauza bika eta ederra den Politikako Ekitza».

Politika ez da, ez, gauza, txarra Gizonen desberdintasun eta diferen-tziak gurtziz errespetagarritzat artzen ditu gaur egunean Elizak; ez du Elizak; ez du Elizak ezjakin egon nai Ekonomik arazoetan; ez ditu begiak itxi nai politikan bestealeko pentsakerak dituztenen aurrean; airtortzen du bai Elizak, bere egia eta soluzio bideak, ez dirala Politika Ekitzaz baka-rik askatu dtekeenak.

«Politika, Eliza eta Fedea» gal, onl buruzko Agiriaren au guzta gogo-razten digute Gotzalek eta benetan adierazten: Kristau-taldeek, egizue aurrera Politika bidean; pauso bizkorragoaz ordea. Gero eta aguroagoa ibilli bearrean zerate, mundua ere oso presaka dabil eta.

FRANTZIAKO ELIZ-KONDAIRAN GARRANTZI AUNDIKO ALDI (ETAPA) BERRI BAT

Gizaldietan Erregetzari lotuta bizi izan da Eliza Frantziaren, Kristau izateko, Errege zela (monarkikoa) bear zenuen izan. Erregetza kaskartuta beera ziolaerik, Ekonomista Liberal eta Kapitalismoarekin gero eta gela-go berdindu eta uztartu zen eliza. Piplak jotako Erregetzaren (Monarkia) ondarrekin kaketu eta uztartuta alajafia. Ori ez... Ori ez... deadar zegira Katoliko Sozialak eta baita biziki jotatu ere jokabide eta pentsiera orren aurka.

Azkenik Juanari esker, txapeldun eta irabazle Katoliko Sozialak izan ziran azken urteetan. Alen ondorengoak biziki ekin diote lanari. Eliza eta Republika elkarganzen aalegindu dira eta baita erakutsi ere izan ditekela batera Kristau eta Demokrata.

Bigarren gerta bauria arte Eliz Ofizialak ez zion aldu ez Konserba-dore bideari ez eta Demikrazioari ere. Erdi bidean gelditu zan. Neutra-lidade batean. Lurra eta lurra... Politika eta Erlijio... Bi gauza oso des-berdin bezela.

Neutritlidade onekin bat zetozen Konsebadore eta Katolikoak. Jokabi-triste onek Noreño ez zuen eraman Frantziako Eliza. 1940-45 urteetan Cichy-ko Petain-en Gubernametuia Alemaniko Hitlerekin bat egirik ze-goan. Eta Eliz Ofiziala Vichyko Gubernametuari atxiki zitzaion eta ar-buiatu eta baztertu De Gaulle Inglaterran zeukan Frantzia askatzeko Gubernametuia.

Gaur besterik da. Totalitarismoa gaitzetzi du Frantziako Elizak. Gi-zarte arazoetako konpromisotan sartu bear duela Kristau Erriak kompre-nitu du Frantziako Elizak eta baita goraipatu ere Politikak duen garan-tzi izugarria eta Jaingo Erriari bultz dagio, Ekonomik, Giza-arte eta Poli-tika Ekitzetan murgildu dedin.

Esango didazute leen ere, aspalditxotik Katoliko Ekitzakoak, Katoliko ezkertiarrek, Oliharriko Kristau taldeak (Comunidades de base) ari zirela gai oetan bide berriak urratzen. Gaur ordea bide berri urratzeleak ez dira kristau taldeetako bat edo beste. Gotzailak buru ditugula, Jaingo Erri osoari gonbita egiten zela Politika arazoetan bide berri billa.

Nolatan txalotu ez, dio Montaron Jaunak, gure Gotzalen irikitze zabal au, oratik baldin badatorkigu analia arteko mundu gozoagoa?

AROSTEGITAR JOK

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

LIBURUAK

EUSKAL IZENDEGIA

(Euskaltzaindia. Iruña)

Euskaltzaindiak, bere gidaritzaz eta eritzaren bila etorri zaizkien guztiei eskeintzen dio Jose Maria Satrustegi euskaltzainak bildutako «EUSKAL IZENDEGI» hau. Izen ere, ez da erraza aur jaioberri bati euskal izena ezartzea, gaurko egoera honetan. 1957ko ekainaren zortzian agertutako legeak erdal itzulpena duten beste eskualdetako izen guztiak baztertu egiten ditu eta ez onartzen «Registro» delakoan.

Orain arte bagenuen izen zerrenda bat, hau ere Euskaltzaindiak onartuta eta orain sei urte argitara emana. Euskaltzaindiak orduan batzorde bat eratut zuen lan hau egin zezan eta 650tik gora izen agertu zituen Aingeru Irigaray euskaltzain jaunaren zuzendaritzapean («EUSKALTZAINDIK ONARTUTAKO EUSKAL IZEN LERROA». Bilbo 1966).

Alpaturiko «Registro» delakoan, izena onartzeko, bere iturburu edo jatorria azaltzea eskatzen du. Lehen genuen zerrendan ez ziran jatorri guztiak azaltzen eta horregatik du garrantzia Satrustegik orain eratuak izendegi honek. Nahiz eta izen asko orain sei urte eginiko zerrendatik artu izan, jatorri guztiak adierazten ditu oraingoak. Badute, bada, euskal gurasoek, beste batea ez bada ere, nora jo, izen eskualdunak aurki beharrean direnean.

Liburuxka hau Iruñeko «La Vasconia» banketxeak doan eskeintzen du. Oraingoz 50.000 ale egin ditu eta Euskaltzaindiarne bulogotan nahiz ZERUKO ARGIArenetan eskura ditezke (bal eta «La Vasconia»-k berak dituen sukursaletan ere).

Satrustegiren lanari eskerrak, badugu izendegi onarritu bat. Egileak berak itzaurrean dionez, lan hau gero datorren ekintza baten asiera besterik ez omen da: erriak baitu itza. Izen ere berak artuko ditu erabat izen batzuk eta baztertuko ditu beste asko.

Tamalez, erruz erabiltzen diren gaurko euskal izenak ere falta dira eta arazo hori zuzentzeko eskatuko genioke egileari. Koru, Asier, Miki...

J. A.

Bizkortasuna

Serbitzu egoki baten izena.
Gure jardun guztiazen
beti eliburu bera:
Arazo bekotzenaz erantzunik onena.
Egungo gure lanetikien artizien, zuzentzen
eta konpartzen ditugun eginkizarrak
bizkortasuna
Eta gure serbitzu balioekin baten
arrazerik atseginena
Etor zerori eta ikus

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA
SERBITZU BIZKOR ETA ATSEGINA

ARTE

Georges La Tour "Bir-Idoro" Paris 1972

1.—ARTE KONDAIRARI ESKER
BIZI DA LA TOUR

Paris, orain, artearen bihotza ez bada ere — Londres, Rotterdam, New York edo Barcelona baitira orain egungo artearen bihotza —, merezi du bai udaro harat joan-etorri bat egitea. Zeren eta Paris, oraindik arte mundu guziko kultura bideen bidegurutzea izan baita, ikus daiteke han «denetarik» arte alorrean. Aurtengo udan, ikus ahal ukan dut l'Orangerie des Tuilleries-en «Itzal eta argien» pintoreaz montaje izugarriak eta historiko zurtasun handiaz muntatu den agerketa. Duela zenbait urte ediren nuen pintore handi hau, ene irakasle Jose M. Zuzunegiri esker, eta orain ene begiz ikusteko aukera izatean, han joan nintzen Torregaray donostiar publizistarekin agerketako sei areto ederak ikus asmotan. Misterioz eta errealekizmoz beteriko aretoak, egiaz:

Bestalde, urteko hoberenatzat jo da agerketa hau, eta esagutzeko bide ugari aditza eman den produktio berri honetaz (ez nuke nik hain berri denik esango) gauza izugarriak esan izan ditu frantses prentsak. Agerketa bikaina zen benetan, bainan handikeriaz adierazia, garai batetan Tutankhamon edo Picasso aditza eman ziren antzera. «Destino» aldizkariaren kritiko den Maria Luisa Borrás katalandarra kezu da horretaz. Egun —dio hark— konsumoko produktua bailitzan emana nahi da dene eta honetarako eskubiderik ez da. Ez zuen Frantziak aski Poussin, Claude eta Le Brun-ekin, zorrozki estudiatuik eman baitu bere produktua berria (?).

Esan ere, esana baitu frantses kritikoren batek, XVII mendeko pintura berriz aztertu beharko litzatekeela, bai eta Velazquez ere. Beraz, pintore hura arbulatzekoa ez dela dirudi, eta hala bailetsi dute haren kuadroak.

Hain handiki muntatu den agerketak, Georges La Tour (1593-1652) pintorearen obrak elkarren arabera estudiatzeko aukera eman du, segurki harenak direnak eta hari egotzen zaizkionak alegia; horrela, azterlariak erabaki zezakeen oihall-sail horren kronologia, 35 urteren barruan eginek baitira bainan bik bakarrik du fetxa.

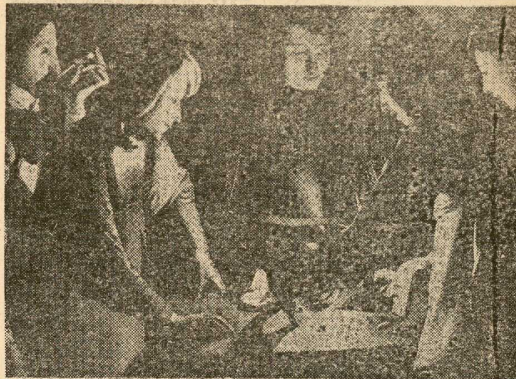
XIX mendean zehar, pintoreari buruzko errefereak izan ziren eta orobat haren kuadroez, nahiz eta haren oihalak beste bat egotzi, eta obrak horien kalitateagatik komentatuak eta ederrekiak ziren. Haren obrak Murillori, Le Nain-i, Marinori, Zurbarani eta beste zenbait egotzi izan zaizkio eta zenbait eskualdeko eta etxe partikularretako bildumetan banatuak zeuden.

Herman Vos izan zen, 1915 urtean, izen bat eta hiru kuadro ikusirik, Luvrevilleko pintorearen ediren zuzena. Honen garaitxo Le Notre, Versaillesko lorategiaren diselnatzeak bazuen bere bilduma hauatua kuadro bat izenpetua.

1934ean, des Peintres de la Réalité agerketari esker, jendeak eza-gutu ahal ukan zuen «gusekoen» pintorearen hamabi obra. Kondalra-zeleek eta kritikoei jarraitzen zitoten pintore haren arrastoak: fetxak, dokumentuak, kuadroak. La Tour nahasi-mahasla bilteza zen kontua.

1947an, Sorbonan, Georges Pariset-ek La Tour-i buruzko dokortalesa irakurri zuen; hori da pintore hartaz egin den lanik handiena.

1972ko agerketa honetan, haren 32 oihaletarik 31 bateratu da, harenak zuz direlakoan eta beste zenbait dato jakinarrak. Jacques Thuiller-ek honela dio katalogoan: «La Tour arte kondalaren garapena eta justifikazioa da. Ondalra-zeen lan leil eta astiroak bakarrik egin zezakeen mirari hau: izen soil bategik abiatuik, XVII mendeko pintore handi bat ediren. Pintore honen biografia eta «gorputza» osatzen duten datoen (oso gutti) eta oihalen (guti hauek ere) bilketari esker da gaur La Tour». Barcelonako zentralako katedratiko den Francesc Miralles-ek dionez, Thu-

«Dade» Jokalariak»

«Tranpagilea»

ller-ek arrazoi izan arren, honen teslak, artea aztertzeko tradizional sistemen kontra dauden taldeak (estruturalistak, linguistak...) gorrogi atakatzan ditu. Hala ere, La Tour bada, kondalari esker da.

2.—GAUA ETA ARGIA HAREN
OIHALETAN

La Tour-en mundua guziz liluragarria da: argia, itzalak, gauaren misterioa, argizari bat. Guttik bozala atzeman zuen pintore honek pail-saja gabeko mundu hertsal honen sakona. Luvreville, pintorearen sorteria dusezotatu zuten gudu eta zapalketak agertzen zuten ez duen mundua. «Gaiteroa», «Jaiotza», «Dado-jokulariak», «Irenek nigarriztatuturiko San Sebastian» eta holakoek, argiz eta poesiaz, oitoltz eta isilez beteriko mundu liluragarri bat erakusten digute. Caravaggio-gandik ikasi zuen estatismoa eta, atseka-bea baino betetasuna gehiago. Rubens-ek, ezagutu baitzuen hau autorea, ez zuen duseotan aldatu haren estiloa eta mintzala. Bainan zenbat ikasi zuen italiaragandik! Baldin argiaren dispozizioa garai hartako modelo eta ereduakin akort badago, dispozizio hartatik autorea ateratzen dituen efektuak txit bereziak ditu. Elemento hau, konposizio barruan, banagarri ez baliz batasun iturri egiten du. Aurpegiak, jatzak eta gorputzak argiz

beteriko plano handietan ditu antolatzen, ia abstraktuki, hala nola Ingres-ek. Masaccio-ren halako oihartzun bat bada da horretan eta orobat XV mendeko plastikoa handiena. Hontan datza, agian, XX mende hontako ikusleak, ahazturik egon eta gero, egin dioten harrera onaren arrazola.

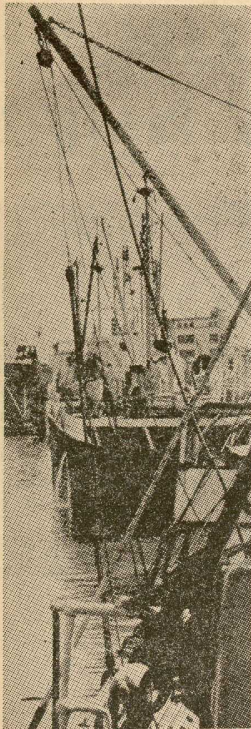
Haren oihall, kopia eta grabatuak zeuden aretoetan barna, merts zitekeen pintore hargan argiak eta ilunak, egunak eta gauak zuten lilura. Haren kopista askok atzeman ez zuen misterioa, XVII mendeko malsu honek hain malle izan zuen argi bizian eta kolore bikal-nean datza.

Esan beharra dut, bukatzeko, montaje-eredu bat zela agerketako: kronologia errespetatuz, haren obrak eta kopiak elkarren ondoan ipiniaz ikusleak konpara zitzen. Ikuslari zitalon begirunearen frogatzen zen. Edozein zalantza kentzen zuen katalogo kritiko eta zientifikoa, bibliografia eta kondaira emenez. Artistik interesak bat egin zituen historik interesekin. Iritza ematen uzten zitzaion ikuslari eta halaber eskatu ere eskatzen zitzaion Iritza fetxez eta estiloez...

Ikasbide ederra, hainbeste erdipurdiko eta galzi muntaturiko agerketa ikusten oihitirik gaudenontzat.

George La Tour. Orangerie des Tuilleries. 1972ko malatzetik Irailera.

Edorta Kortadi

Pasai Donibane

errenteria

"MITXELENAREN LAN HAUTATUAK" SARITUA

Azaroaren 5an, Durangon liburu eta disko azoka bukatu zen. Bertara azaldu zirenak ango giroa ikusita pozik itzuli ziren, euskal kulturaren alde gero, eta lan gelago eta obediago egiten dela konturatuaz. Liburu onenari eskainitako sara ETOREN argitaratutako "MITXELENAREN LAN HAUTATUAK" liburuari eman zioten. Zorritzarrez, errenteriar askok ez dute gure Koldo bear bezala ezagutzen. Baina guk geure aldetik gure zorionak ematen dizkiogu. Urrengo zure euskal liburua noizko, Koldo?

LAGUNTZA IKASTAROA

Interesgarria, benetan, Fomento Cultural elkarteak il onetan eskaini digun LAGUNTZA IKASTAROA. Ikastaro au amaitu ondoren ikasleak lehen mailako txartel-agiria eskuratu du, premian dagoenari erantzun eta laguntzeko prestatzen da. Interesgarria, leen esan bezala, orrelako ikastaroak gaur egun antolatzea. Asko bait dira, an eta emen, ezeren laguntzerik ez dutelako, eriotza aurkitzen dutenak.

IKASTOLAREN ALDE

Badago gure herrian Ikastolaren alde lan egiten duenik asko. Lehenago futbol partidoa antolatzen zen, eta orain Andra Mari abesbatza datorikig bere saioa Ikastolaren alde eskaintaz. Algotortako abeslariak, eta gure herriko Musika Errebatza ere artean dabilenarik, saio ederra, aparta izango da Andra Mari Elizan eskainiko dutena. Gure aldetik lanean dabiltzan gutxienez zorianak, eta jarrai aurrera.

MAASTI

mutriku

ANTZERKI TALDEA

Goizeko Izarra antzerki taldea, Larrañagatar Nerea eta Andonegi-tar Maritxu buru dituztelarik antzerki talde bikain bat osatu dute, bere-bizikoa. Euskal-antzerkia dute amets eta elburu. Beti prest, beti gertu lanerako. Orain artean antzerki dituzten antzerkiak "RAMUNTXO" "TXAPELA BETE EURI" eta "APAIZ LANGILLE ta GIZON". Guztia asko eta asko taldeatuen eta gortuak izan dira. Orain artean antzerki-jalaldi guzti eman badute ere, aurrerantzean itxaropenez beterik arkitzen direla non nai egiteko.

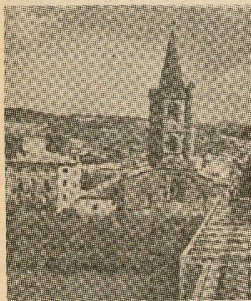
Gure errietan euskal antzerkiak bear-bearrezko dirala, ezin uka. Erria antzerki egarrit arkitzen da, eta antzerki bidez ezi bear dugu, eta poliki-poliki antzerki-jai bikainak ikustez batera, erria ere eziz joango litzazuke. Ugaldun bidez bada ikasbide oneko antzerkiak, ez zaar aietakoko, balizik, gariko gitorasunez ornituak, gure jokabide zuzen eta gure izkuntza, oitura, izate onak maitarazten duen antzerkia.

Asko poztutzen gera Gipuzkoa eta Bizkai aldeko erri batzuetatik deituan izan dirala jakitean, an ta emen antzerki-jalak emateko. Gazteak zerate, antzerki-lan egarrit bateak, beraz, jarrai aurrera.

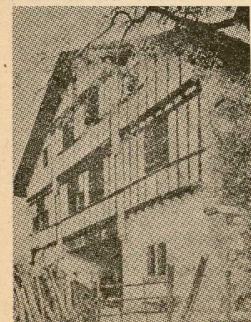
EUSKAL ALFABETATZEA

Leenago aitatu bezala, Azilaren 9an, JAUJA-ko gazteria biltokian asi ziran Euskal Alfabetaze Batzordearen babesean euskerazko ikastaroak. Asteroko bi jardun alditan, astearte eta ostegun gauko bederatzietan. Zer aukera ederra euskera batuan mintzatzeko, irakurtzeko eta idazten ikasi nai duten guztientzat.

Ez da aski nolabaiteko mintzazera gdo sasi-euskera erabiltzea. Gai onetaz badugu gure errian akatsik ugari. Euskera, bai, euskera asko entzuten da gure errian, baina euskera mordoilloa, euskera erderatua.

Zangoza

Ezpeleta

Orainxe dugu bada garairik egokiena, euskal ikastaroez baliatzea, euskera garbi eta txukunaren jabe egiteko. Zazur eta gazte, aaleginduzaitete izendatutako egunetan JAUJA-ko aretara joaten, eta an arkituko duzue euskerari buruz bear duzen irakaspedirik bearrezkoena.

ANDONEGI

getxo

Hil honen 9an Ondarretako "Social" zinematekean, "Blotz-Alai" eta "Ondarreta" abestaldeek kantaldi bat eskaini eben. Getxoko Udalak antolatutako kontzertua herriko abestaldeak omenez izan zuten batutako dirua Asiloaren alde. Bardenan beste kantaldi bat antolatu da 19rako Algotortako "Gran Cineman". Sarrera duan izango da eta eskari bat egingo behar dutegiaren alde.

—oOo—

Azaro honen 10, 11, 12 an Algotortako Villamonte hauzoan San Martin izeneko jaiak ospatu dira. Hona hemen izen dan egitaraua:

10 egunean kalejira eta soka-tira txapelketa; 11 an atso eta agureei omenaldia, cross, umeentzako jolasak, judo erakusketa, meza nagusia, neska-mutil taldeen arteko txapelketa, erromeria eta dantza; azken egunean kalejira, herri dantzak, eta auresku txapelketa amaitzeko.

Egitarrak ondo da baina uste dogu kultur-geiei egintza gehiago optzea hobeto izango litzakeela. Beste urteren batean hitzaldi batzuk izan baitira. Gure iritziz hori da jai honetan faltatzen dana.

PORTUGALETE

Abenduaren azken egunean Abraham IVgarren Kanta Sariketa ospatuko da Portugaleten. Sariketa hau «amateur» eta euskal kantarietaz da. Harpidea hil honen 22 arte irlikia dago eta hau da bidaltzeko zubenbidea: Apdo. de Correos num. 1.148 de Bilbao.

garagarza (mondragoe)

Urriaren 29an, Mondragoe herriaren Garagarza hauzoan ginen. «ZAHAR-JUBILATUN» Eguna ospatzen bait zen. Ez da hauzo handia. Kale garrantzitsuenak badu enparantza eder bat; gainera, Lezo-txiki elkartearen (jai honen eratzailea) gela ere karrika hontantxo dago. Lezo-txiki herria alpatutako kale honen bideari jarraiki eta ondoren eskubitara hartuz auki daiteke. Eta elkartearen izen deltura, harpe honena da. Karrika honen tontorrean Eliza dago.

Beste gabe hel ditzaizoda hariari: Jai hau, lehen esan duan bezala, «Lezo-Txiki» elkarteak eratu zuen. Festaren egitaraua zera izan zen: goizeko 11 etan Meza-Nagusia. Ondoren, eliza-atarian Ataungo txistulari biren ekinaldia. 2 1/2 ak inguruan beriz, zahar-jubilatu eta alpatutako elkarteak bazkide batzuen arteko bazkaria.

Hauzoko zahar jubilatuak orotara hogei eta bederatzita dira, baina bazkaltzera hogei ta bi joan ziren. Bazkariaren ondoren lehen alpatutako txistulari biak soto batzu presta zituzten. Eginkizun hola denon artean alpatu beharrezkoa zera da: bazkaltzera joan zirenetariko gizon eta andre zaharrenei eman zitzaizkien oroitgarriak. Gainera, sarilemelek, bazkaltzera hurbildu ez zuten zaharregoren bat hauzoan baldin bazeen, ZAHAR honi sarria edo oroitgarria etxera bidaliko zitzaizolako hitza eman zuen.

Oral, zaharrek zer giro ezarri zuten esanen dituzte. Ene ustez, pertsona hulek zaharrek gorputzez bakarrik dira; arimaz, gazteak bait dira. Gauza horren frogagarri gertakizun bi hauek ezarriko ditut: hots, Elizatik lrtan ondoren gehienek prestatu zuten dantza saioa, hauzoko gizon zaharrenek oroitgarria jasotzerakoan eskaini zuen «aurrekua» eta, gizon honek eta bazkaltzera joan zen andrari zaharrenek (oroitgarria jasotzerakoan) eginkako fandangoa. Bazkalondan

dantza ez ezik abestu ere egin zuten gure zaharrek; eta jaiari amalaria ematerakoan, tinko-tinko jarriarik, txistulari doinuak joaz, «Gernikako Arbola» eta «Agu Jau-nak» abestu zituzten. Uste dut heuren pozaren nahiko isplu direla pundu hulek.

Eta amaitzeko, eratzailei eskerak eman nahi dizkiet beren lan txalogarriaren truke. Uste dut, hauzoko erretore jaunak Meza hasieran egin zituen hitz soil baina mamitsuak izanen zituztela helburutzat: hots, zaharrei omenaldi bat eskaini behar gelinele heuren «gatzor-» herriaren alde prestatu izan direlako. Horrek esan nahi du beren lanengatik agertu nahi zaien eskerra dela omenaldia, eta inolaz ere ez, bazkari huts bat. Beraz badugu zerikasi: bai nik eta bai denok. Ekin dagiogun bada, «Lezo-txiki» elkarteak bezala. Goleirri eta beste aunitz baliaratan, su ta gar omenaldi hola eraketari. Ez ditza-gun zaharrek bazter, zera esanaz:

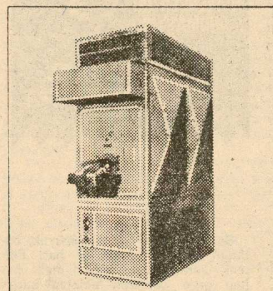
hots, «ok ze eiten die ba; guk eitten deuna ondaten besterik ez dittuk salatzen eta». Pentas deza-gun hori esaterako zer harotan bizi izanek diren, zer heziketari atxikiak diren, eta abar... eta orduan hitzegin! Gainera ez ahal gara konturatzeko zahar hulek izan ez balira gu ere ez ginele izanen? Ezta ere ez ahal gara jabetzen, hulek sortu izan ez balira orain arte egin duten lan neketsua guk egin beharko genduela? Galdera hulekin agertu nahi izan dudana zera da: hots, ez dugula gure aita-amabixi nahiz gurasoak hibai-bazterrean uzteko eskubiderik. Beraz beren lana errespeta eta estimatu beharrean gaude.

Eta lantxo urri honi Xabier Sal-diasen abesti batek dioenarekin emanen diot amalaria:

«Beti gaztea izan nahi dut, balan antzinen sustraituta».

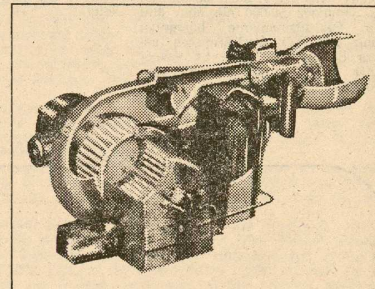
Trikuarrieta

AIZE BEROA SORTZEKO

MONARCH ERRETZAILLEAK

FUEL GASOIL, PROPANO, BUTANO ETA GAINONTZEKO GASAK ERRETZEKO BAI ETXE BAI INDUSTRIETAN MONARCH ERRETZAILLEA SALGAJETAN ONENA

IRUIÑAN

Navarro Villoslada, 23 Urrutizkiña: 23 52 40

BILBAO-8

Elkano, 33 Urrutizkiña: 31 73 97 - 43 16 12 - 43 16 16

DONOSTIA

EUSTASIO AMILABIA, 1

Urrut.: 42 35 23 Ext. 88

Estudio Enparantzan, 1

Urrut.: 42 02 86

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

ibarra

EUSKALZETAETASUN GUTXI

Ez dakit zenbatek hartzen duten gure herrian Z. Argia. Badarik ere jakingo al du euskaldun askok? Idatzit behintzat ez dut uste inork egiten duenik, gure herriko inork, bigo. Besterik ezan neuk ekin diot. Eta azkena esan behar dena aurrena esanaz haxe idatziko dut: gure herrian euskalzetatasun gutxi dagoela. Euskeraz ikasi gabe geratzen ari dira erderaz doidol dakiten gurasoen umeak. Erderakoa joera haundia dago bertako gazteen artean. Elizan bertan ere erdal-joerari jarraitu zaila azken urteotan. Hor daukagu ikastola ere ez atzera eta ez aurrera, hobeto esanda, aurrera baino atzera gehiago egiten duenik. Seitiko gorako haurrentzat ezar jarteko asmorik ez da nabari. Erdal eskolotara eraman eta kito. Zer gertatzen da Tolosako eta Ibarra euskaldunon artean hain gido eta ahal jokatze? Ez al daukagu bion artean tajokatu ikastola bat jasotzerik?

Elgoibar

EZ HANKA ETA EZ BURU

Ari da hazten Ibarra. Ez ur konturik, ez eskola konturik, ez kale konturik, ez jolastegi konturik atzera da. Eskerrak inguruen lantokiak badauzkanari. Ikusi bostetik ez dago Argindegi aldea. «Poniente 17» jarri omen diote izena. Nor? Ez herriko jendeak behintzat Herrian Argindegi aldea esanaz konpontzen ginan. Udaletxeak jarriko zion noski, izen baldar hau, herriak jarritakoa baino politagoa delakoan edo. Dena dela ikustekoa da bere etxe-inguru zoragarria Joan bedi hara koaxearen azpia garbitu nahi duena. Igutzi goxo franko hartuko du hango harri kankarregandik. Ura, beriz, aldi honetan ezta auzoan ere. Eskerrak laster negua hasiko den euri-erasoka. Futbolearen ibili nahi dutenak, beriz, pelota leku xixtrina da jendeak patxadan egon behar luzean plaza hartu behar izaten dituzte. Eta eskolak? Ba omen dotoz. Ikusi dugu, bai, S. Inazio aldean bat jaiotzen kuleto gorriakaren antzera. Eta etxeak? Hamar bitzitakoak ere bai, halazana.

BERRIAK

—Etxezarreta baserriko Alfonso Agirre eskondu zen Nafarroan, Legaria herrixkan, hil honen 12an. Zorionak gure Alfonsori eta nafar-odolez indarberri dezala gure end.

—Gure artean dabil aspaldi hontan, Txiletik etorrita, Maria Jesus Zubeltzu neska jatorra. Luzaroan eduki dezagula herri aldetik.

IZASKUN

deba

«LUZARO»

Aspaldian ez bezalakoa iruditzen zaigu aldizkari honen azken zenbakia. Bertan diren, herriko egoera eta etorkizunari buruzko elkarrizketa eta lanak oso jakinagariak direla uste dugu. Lantegi etorkizunaz, hirigintza, hezitza-elkarteen arteko harremanak, hizkuntzabitasuna, elkartasunik eza, ardurarik eza eta abarrez. Lan luze eta mamitsuak dakazkigu oraingoan.

Utz dizagun udazaleak ekarriko dizkiguten txanponetan pentasazari eta ekin dizagun taxuzko herria egiteari. Bil eta esna gaitzen. Eratu ditzaun hitzaldiak, elkarrizketak, batzarrak eta abar. Eztenka ditzaun udaletxe eta elkartea bera ere, nahiko motel bai dabilta. Berritu eta herrikoitu dezagun elkar-te hau.

Lortuko ote? Txistulari gabe gara aspaldian. Beste herrietara jo beharrean aurkitzen gara behar ditugun aldiro. Beste gauza eder asko bezalaxe desegin zen txistulari-taldea ere. Halere txistu-ikastaroa hastekoa dugu txistulari on baten ardura-pean. Egia ote?

GAU-ESKOLA

Arte-eskolak eratzen du. Hauek dira emango diren ikasketak; etnologia, margolaritza, eruduketa, musika eta grabaketa. Bazen eskea jarri aurretik, izango al da erantzunik antolatu ondoren?

Alfabetatze taldearen ardurapean izango dira euskerazko saiok. Noiz eta nola, xehetasun gehiagoz, saioz emango zaizue.

AZOKAN

Gerediaga elkarteak eratu zuen urtero bezala Durangon liburu eta disko azoka. Azken aldian atzera diren euskal liburak ikusteko aukera izan dugu. Han ziren argitaratzele gehienak ere. Saiatu ginen erosten ere, baina ez nahi hainbeste; ez bait zigen patrikak agintzen. Garesti samarrak ere ikusi genituen. Jauntxoaren baten liburutegia apaintzeko beharko dute.

IDIAKEZ

mendexa

ERIoTZA

Ekainaren 4ean, itsas ertzeko atxetan ezbeharre il zan Urkilotar Pedro Inazio zanari, oroitlarri bat ipil deuto Mendexako gazterik bera il zan tokian, oroitgarritat. Ezagutu izan dabenek maite izan dabe; mutil ona eta jatorra izan da-ta.

Amalkatu meza eskeiñil da aren arimaren alde il zanetik ona, bai Mendexako elizan, bai Lekeitiokoan. Etxeko eta senide, zer esanik ez erriko gazteria. Lekeitioko gazte lagunak, bere lantokiak, ikastola-koak eta abar.

Urriaren 29an eskeiñil eutsen Lekeitioko ikastolakoak Mendexako elizan. Meza ederra benetan! Ogetik gora ziran txistulariak, ikastolako neskato-mutikoak, euren zuzendariegaz. Ondarroako Ortuondok, kitarra-jotzaile eta abeslariaren zuzendari. Mutiko bik abestu zituzten bertsoak aldarre aurretik. Beste iro neskato-mutikok irakurtu zituzten irakurgai eta eskeintzak. Itzizkizun otean illerria joan gihan azken otolitzak egiaz. Azken agurra jo eben txistulariek. Begiak negar malkoz bustita irten gihan. Ezta bereala aaztuko mutil onen izaerea Mendexako errian.

ITZALDIA

Urriaren 23an itzaldi bat izan genduen fruta zautzet buruz. Entzule danak euskaldunak, eta izlaria erdalduna. Tamalgarria!

Txakartegitar Joze

azpeltia

DOMUSANDU EGUNA

Aurten ere lritxi zitzaigun Domusandua egun gogoangarria. Gogoangarria diot zeren, egun haletan gure arbaso, ongile, lagun eta hilik diren beste antzen oroitzapena datorrigu gogora.

Gure herriko hilerria urrutu xamar dago, Abitalen eta Komuntzo baserrien erdian, eta bertara joetako aldatpatxo bat igo behar da.

Ohitura sagaratu ez gaitze arren, gu ere hantxe ginan Domusandua egunez, gero gure hezur-mamiak hauts bihurtuko dituen lurra zapaltzen, eta bidenabar hainbat herri-tari bisita egiten.

Goiz ilun xamarra zen euri-bdipristinak noiz behinka bustitzen gintuen; baina hala ere jendea erruz zebilen gora eta behera.

Bidean behetik gora abiatu ginatean, zozoar bat agertu zitzaigun txor-txoraka egunonak eman nahirik. Handik berehalaxe, uso pare bat teilatu ertzean amutsuki elkar lantzen. Behealdeko pendiz barrenean ahuntzika bat meeka ipursaltokak eginez. Beziurden abereok, gora-behean gembiltzanoi zerbait berezirik esan nahi zigutela. Zer?... Ez dakit ziur; baina egia hutsa da gizonok oraindik abereangandik asko ikas dezakegula.

Hilerri barrena jendez beterik arkitu genuen, sasoioko, zahar, gazte, haur e.b. Huraxe bai herriaren benetako sentipenak hantxe bai denok bat sentozela hantxe benetako BATASUNA. Hilakoonganoa begirunea ez da itzali gure herrian; aitzitik biztu. Eta hau dena liliuramena eta sasi-moraleria idorra dela dioenak, Euskal-Herria fitxik ez du ezagutzen.

Hilobi ederrik bada gure herriko hilerrian, garai batetako indiano dirutsuek egindakoak usu ikusten dira oraindik ere. Hilobien bidez ere, giza-mailen azterketa egin daiteke, hein batez behintzat. Lotsagarria benetan! Garai batetako «primera», «segunda», eta «tercera» entle-rrak oroitazten dizkigute. Baina haiek, zorionez egun batean galdu ziren, eta gaurko hilobien diskriminazio arbulagarri hau noiz?

Hilerriko zapaldea ertz batean, Laso-errekako (bertakoek deitzen diten bezala) Jose Mal artzai zahararen gurutzea ikusi ahal izan nuen.

Nere bizitzan lehendabiziko aldiz ezagutu nuen artzai bera zen.

Jose Mal gizon garai eta meharra zen, gaztaroan laisterka apustu bat ere irabazia omen zuen. Larogaitza zazpi urterekin hilzen gure artzai jatorra. Hirurogeita hamabost urte zituelarik ere arin asko joaten zen, Erlopeko Azurtzu-bordara. Gizon fina, finik bada, eta ezauera handikoa, artzai ofizioa gutxi bezala zekien.

Ardien inguruan ez bazen, ez zekien bizi izaten bere azken urtetan ere. Izarritzek ezagutu duen artzari Artzaleña noski.

Nik berari zor diodan begiruneagatik, eta haren euskara txit abertatsak neri eman zidan bultzadagatik, txapela kendu, eta hura estaltzen duen lur lokatuari, musu bat ezarri nion.

EUSKARAREN ETORKIZUNA

Oraingo honetan pozik ematen dugu gertaeraxo itxaropentsu honen berri.

Nere hautozko mutikoak, hamabi urte ditu, bere gurasoko «Quinta de la Serenakoak» dira, beraz extremeñoak. Halabaina, mutikoa hemen jaiola eta beti euskal giroan bizi; nahiz eta bere etxean euskaraz mintzaterik ez izan. Berak hala nahi duelarik, gaur euskara nagusitzen ari zaio bere bizimodu. Lehengo batean, eskolan entzun zuen ipui bat eman zidan eskura.

Ona hemen berak idatzirik bezala.

«Baserri baten bein morroi bat artu zuten, izena Txomin zuana. Kuriosoa san Txomin ura, eta baserriko nagusiarri galdatu zion, ze ordutan jalki bere zuan. Eta nagusiak erantzun zion: etxe onetan astoa da despertadorea eta beran arrantza alitzeanean jalki eta danak lanera.

Lehenago egunean oso berandu egin zuan arrantza eta Txomin oso gustoa segon. Bigarrego egunean arrantza oso goiseo egin zuan, eta Txomin joan san ikullura ta artu makilla ta dinbi danba astoa egurtu zuan. Nagusiak ere astoaren arrantza oso goiseo egin zuan, eta Txomin ezan zion, zer ari zera gizona, eta Txominen erantzun... Despertadorea konpontzen».

Bistan da ortografiako falta barmenak dituela, batipat «s» eta «z»-ren kasuetan. Azpeltian ez bait ditugu bereizten bi letraok, eta mutiko honek ere herriaren huts berak jaso ditu. Baina tira! Geuk ere askoz txikiago ez diren hankasartzek egiten ditugu.

Inoren erredutuz ez dut aurkeztu nahi mutiko hau, erreduki beti eredu dira, gaur urrezko eta bihar

putzeko. Baina gertaera honek ez ahal digu ikaspiden ezin argitsuagoa eskaintzen? Ez ahal digu euskararen errotara etorkizunez biteriko galburu mamitsuak ekartzen sailatu behar?

Gaurtik bertatik moldatu behar dugu euskararen etorkizuna, eta egiteko hau gure esku dago, ez beste inongo dohai magikoen miraritan.

ANATSAN

ondarrabia

ITSASOAREN GORABEHERAK

Egore babilta gure arrantzaleak eguneroko joan etorritan. Zerbait ekartzeko asmoarekin joango dira noski eta topatzen dutenean bal arrai fresko ugari ekarri ere. Atun edo «hegal motza» eta «hegal luxiare» garria joan den ezkerre bat batean legatzetara dihoaz, nahiz eta batzuek «makarelatan» ibili.

Egun asko ez dela, arraina pixatu eta saltzen den lekuan izan nintzen eta jakin izandu nuen zenbatean zebilen gure arrai «legatza» zoragarri hori (kanpotik ikustekotan bakarra noski); 190 eta 200 peztan kilo. Zenbatean ibiliko ote da gure azoketan eta dendetan?

Berriz ere esan beharko dugu: «Joxe Migelen batela, txitxarra» ta berdeala...

Gure baratzetako lurrarentzat ona omen da arrai azula botatzea gorrotx bazela; ikus dezagun ba, gure bazela txitxarruskin bete ezkerre, indarrak artzen ditugun gure herriaren alde erabiltzeko.

ESKOLAK DIRELA ETA

Azken kolada hontan nonnahi ari dira eskolak egiten. Herrian bueltatxo bat ematea nahikoa da, honela dioten kartel batzuek ikusteko «PLAN DE URGENCIA VASCONGADAS». ZER DALA ETA HAIN-BESTE ESKOLA? Bai ahal dugu ba honenbeste haur nora joan edo non sarturik gabe? Ez ginen gu uste hortan. Ordian berri ere esango dut: ZER DELA ETA?

Oraingotik osatuko dute Ondarrabia eskolak. Instituto eta Eskola profesionala martxan omen daude eta esan dutenez «Pedro Aginagalde» izenarekin bataltzea erabaki omen du «gure herriko» etxeak.

IKASTOLAKO ASANBLEA

Joan zen larunbatean egin zen ikastolan guraso eta laguntzaile guztientzat asanblea. Jendeak de-xente erantzun zuen; 150 bat lan-bildu gihan gutxi gora behera. Han agertu ziren ikastolak, aurrera begira, dituen asmoak eta hoiak berekin dakaziten arazok.

Beste batean emango dugu hontaz berri gehiago eta zehatzagorik, baina aurreratuz dezagun hango kezkarik nagusienetakoa: «JENDE BERRIA, INDIAR BERRIAK, IDEIA BERRIAK BEHAR DIRA».

Guk hemendikxek dei egiten dizuegu herriko gatake, zuen laguntza eskein dezazuten. Batez ere kezka eta jabetu zaitezte arazoz guraso gazteok, zuek bai zerate ikastola osatzen edo osatuko duzuenak. Gure ustez denok dugu hemen zerbait egiteko aukera, bakoitzari dijakigun lana bilatu ezkerre; gurasok, gazteak eta hitz batean Ondarrabia guztiak.

KANTTUA

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN-EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

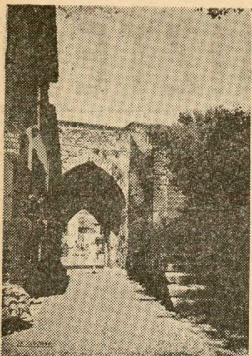
Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gasteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean Iru aidiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo-ra. Carretera Gral. a Hernani - B. Ergobia - DONOSTIA. Telefonoeak: 450313 eta 459723. Aptdo. 1381

Donibane Garazi

eibar

San Andresak dator eta Elbarko erria poztu eta berpiztu da jala ospatzeko. Urte asko ez dira, 12ren bat, lantegi guztietan lan egiten zuten esate batez, galduta zegoan jai eu. «ALPERRAK» izendatzen den taldeari esker, berriz asi zuten gure zaindariaren eguna ezagutzen eta gaur leengo eibartarrak bezela jai on bizia ematen ari zale.

Noiztik S. Andres gure zaindaria? Leenengo berriak amabigarren gizaaldian ditugu. Alfonso Xgarrenak, Lopez de Gambia jaunari San Andres de Elbarko elizatearen errege eskubidea ematean. Alfonso XI garenaren nala zan ezker, «Villanueva de San Andres» izenarekin eman zaien uritesuna elizate onik andik gizaaldia batera.

Erriak ez zuan onartu izen berria eta Elbar izendatu zuan beti elizate eu. Baina alpatzekoa da udalotxe eta eliz nagusien artean aritu emana sin aundia izan zala, Elbar izenarekin deitu bearrean bakarrik, udalotxe San Andres de Elbarrekin ezagutzen zala. Beste aldetik, erriko armariak, urrezko azpiaren gainean, San Andres-en irudi bat zuan eta gaur egunean ere San Andresen gurutzeta da gure armaria. 1908an beste abar birekin apaindu zan, gaur egunean daukuna: aritzana bat, linderia ta kemenaren izenean, ta erelhiuana beste jakinduriagatik.

Zazpi gizaaldian gure erriak aldatzeko aundia izan dute eta bearezko litzake erriar guztiak gortegun auek ezagutzea:

1267.—Alfonso Xgarrenak San Andres-ko elizatearen errege eskubidea ematen dio Lopez de Ganboari.

Unzuetako gaztelua inguratzen du.

1346.—Alfonso Xgarrenak Elbarko erria guda-ormaz inguratzea onartzen du.

1538.—Leenengo aldez agertzen da Elbarko izena armeri lotua.

1796.—Elbar frantsesek suz erretzen dute.

1834.—Leenengo Carlista gerratea. 1860-70.—Placido Zuloagak «damasquinado» deritzan lana sartzen du.

1912.—Eskola Armeria fundatzen da. Elbar Industrializatoritza.

1937.—Elbar bigarren aldiz ondartzen da.

1945.—Elbar berria sortzen.

1972.—Elbar gaur.

Jokera aundia izan da beti Elbar, Elbarko semeen artean jasotzeko. Gaur egunean kultura mailan ditugu eibartar ospetsu asko eta ez da jaiak erriaren izenarekin izango, gure alderdian dauden erriak ere berriz tokia aurkituko dute.

Azaroko 26tik Abendu 3ra egunero zabalik izango da arratsoko 6etatik gauero 9etara ta jai egunetan 12etatik 2etara eta 6etatik 9etara.

Azaroko 26an, eguadi 12,30 etan askundearen batean irizpe-na ta sariak emango dira.

Sariak auek dira:

España ta Kolonia:

Ego saria ... urrezko domiña eta garai-ikur edo trofeo

2garren saria ... zilarrezko domiña eta garai-ikurra

3garren saria ... burni-urizko domiña eta garai-ikurra

Errialde ta Tematika ... Berdineko sariak

Gaztaro (juvenil) eta

Numismatika ... leenengo eta bigarren saria garai-ikurra izango dira

Sari berezi bat emango dio Udala.

Bonetan zorlontzen ditugu Fidel Sanz eta Pepe Astiz jaunak, leengo urtean erakusketak onak izan zuan azken onagatik eta Elbarren zaletasun on bizia ematen egiten duten lan guztiagatik. Aurten ere ondore onik izan dezazuela.

MARCANO

Jai onagatik eta orain dala dala

bora gutxi il zan eibartar jator Luis Marcano jaunari onenaldi bat eginaz, S.C. Arratek, gure eriko semeen lanak eskatu ditugu erakusketak bat ipintzeko. Ziur gaude ari-tuko gaituala. Ba ote degu beste Zuloaga, Olabe edo Elgezaren bat?

XXVIII RALLYE FOTOGRAFIAKO

Indalecio Ojaguren, Euskalerri-ko arranoa sei bider 100 mendi egindakoan saria irabazi zuana, alderdiakotako argazki edo fotografia-rik zozagarriaren egin zuana.

Bera da aurtien omenaldirik be-reenaren mulha. Bere gauzarik mal-teenakin egiten zala omenaldi au, mendiek eta argazkiekin, Rallye fotografiko ontan «Fotografias de Montaña» deraman titularen era-kusmenaren bidez.

Elbarko C.D. du antolatzaile eta Azaroko 29tik Abendu 10 era ar-te izango dute eibartar guziek De-portivo-ko gizegietan.

ETA EMEN S. ANDRES JAIK

Azaroko 29, 19,30.—Kazkako txistulariek eman-go diote asiera jaiak kalejira batekin.

20,00.—Suzko isko baten takarra-ak. Untzagatik Dos de Mayo-raño.

23.—Astelenan gau-jolas bat «Los Diamantes» soñu taldeekin.

Azaroko 30, 11.—Kalejira erriko soñu taldeare-kin. Amaiketan S. Andres el-iz-ze meza nagusia.

12,15.—Musika aldi edo konzertoa.

16,30.—Astelenan pelota jokoa eta Ipurua toballa.

19etan, bukaera on bat emateko, Eliza nagusian organoko musi-ka aldi bat, Taberna jaunak, munduko onenetakoen artean aurkitzen danak, emango du eta berakin batera Irulhiko «Corral de Cámara». 25 pta. sarrera. Garesti xamarra ote da?

«Munduko eibartar guztiek deslo- detset ondo pasatzeko jaiak» (Ei- bartarren euskera Internazionalaen). Agur.

Kruzeatar Odile

elgoibar

NOIZ ARTE?

Gure inguruko egitura, dena edo gehiena, erdal egitura dugu. Gure lantegi, elkarte, Eliza, Udaletxe, telebista, irrati, aldirikari eta ka- zetak, eta abar eta abar. Ikastolek heurak ere, gehienetan behintzat, erdal araudiak izan bide dituzte. Araudiarena bakarrik denean gait- zerd. Herri batzuetan, behinik be- hin, Batzorde osoa ere erdaraz ari- tzen da eta zenbait Bilerak Nagusi- tan ere mami guzia erdaraz era- bili ohi da, txikiak batzuk izan ezeean.

Gaurko ikastolaren egokieran no- la jokatu behar dugu? Nola, noia eta nun hasi behar dugu Euskera saritzen?

Euskeraren egokieran eta ikasto- lek duten eginkizunean, ezin deza- kegu atzera egin, beste zenbait tokitan antzo eta jokabide garbia ikustez gainera, behartuta gaude, diot, Batzorde eta Bilerak Nagusi- tan euskera erabiltzera. Norba- tzuek erdaraz erazago egiten ba- dute ere, hauek, heurok agindu be- har lukete euskera erabiltzeko. Bestela honelazuko bat edo beste nun nahi dugu edo egon daitake eta hauekoren bateagatik beste guzikiak makurtu behar badugu. Eus- kerak ez du zer egirik. Euskeraz ez dakien norbaite egon daitakeala ikastolari laguntzeko prest? Zer da laguntzea? Bai egon daitake, mila arrazoiengatik, eta, batez ere, hauek oso interesgarri izan daita- ke gure laguntzarako. Nola joka?

Batzordean egon ez arren, badi- ra zenbait komiso, beharrezkoak gainera eta hauekoren baten sar- tuaz lana egin arazi eta lekua utzi behar litzateke, baina hauegatik euskera galdi bada, kontuz. Ba- tzorde eta Bilerak Nagusiak, berez euskeraz egin behar lirate eta hau lortu ez duten herrietan kontak izango dira. Bestela noiz aldatu? Ikastoletatik pasa diren gazteak ere badatoz aurrera, baina lehen- diagoen ohiura hausta kos- tatuko zale, ala hauek berdinean

jarraitu behar ahal dute? Noiz arte horrela? «Urtetzen ez gaituztenean urtuko gaituzte».

Etxe-Pe-tarrek

oiartzun

BIDE-BERRITZEA

Beluteneko auzoan bidea zabal- du egin dute, eta orain leen zan arriskua ez deku ikusten baiñan beste arrisku berri bat sortu da, jendea beren kotxiarekin abiada edo belozidate aundiarekin pasa- tzen dala, eta au bai ez dala ona. Ala ere, naitz oso agrian arkitu bide ori, usten degu presa geigi- rekin eginia izandu dala eta ia ondatzen ari da. Beti orrela ja- rraitu bearra.

PENA LASA II

Oso ederra izandu zan «Pena Lasa II»k jarri zigun ikusgarria. Kriterium deitzen den ikuskizun orrian arkitzen ziran orain gure artean diran txirrindulari onenak. Eta gutxi edo gelago, baiñan ira- bazi zuen gure erriar Mikel Mari Lasak. Oso ondo ibilli zan beste erriar Joxe Mari Izaguirre ere, baiñan oraindik gaztekoa beste «profesional» oiekin ibiltzeko. Orain Abenduaren 25ean ere izango omen degu beste ikusgarri Internazional bat, «Ciclo-Cross» deitzen dana.

GUDARITZAN

Cazeresen arkitzen da gure erri- ko abeslari bikaiña, Zabaletar inaki bere gudaritza egiten. Baita gure lagun-zaar Aramburutar Jon Joseba ere, eta entzun degun egun oietako batean azkeneko onek bere gudaritza bukatu eta etzera elduko da. Ondo etorri.

ERIoTZA

Aste ontan Odrizolatar Zizario il zaigu. Errian oso ezaguna zan; lerro oien bidez gure benetako sa- mintasuna bere senide guztiek. Goian bego.

BAXURDE

pasai san pedro

PASAIKO KAIA

Arrai eta beste sal-erosketako gaiaz artu eman aundia dualako, kai onen garrantzia aundia da. Iber, tar erdi uraldeko sal-eroske- taren joan etorriaz seigarren mail- lan arkitzen da eta irugarren arrai ustuztearenean. Giza-emakumeen joan etorri edo pasajeari buurr, sin garrantzi aundikoa ez da; joan zan urtean, 200en bat izan ziran- gutxi gora beera. Baiñan, onek

zer esana badu, au da, Pasaiako kai onen sarrerako ondura aundia ez da, eta estua gainera; itas-zubiak laburrak ditu, orregatik, joan eto- rri eta gora beera aundiago orain- goz ezin du izan. Itasontzi aundi eta zabalagoak sartzeko, kaleko agintariak zailtasun oiekin arkit- zen dira, baiña zailtasunak zail- tasun diralarik, agintari oiek ken- du nai lituzkete. Ortarako lan egin eta egiten jarraitzen dute, sarre- ran eta kai barren guzian amar metroko ondura urak izan dezan, baita ere kaizubiak luzatu.

Pasaiako kaia aunditu eta ego- kituko dute, baiñan alaz gutziz ere, nai luketen aia ezin, inguru- ko lur-mendi eta arkaitzengatik eragotzen eta eñia arkitzen du- telako. Egin naitak, ala ere, badi- tuzte, esate baterako, Sanpedro eta Trintxepa aldeko kai-zubiak buka- tzen, arrai artu-emanetarako le- kua ondo geldituko da. Sanpedro aldean kai-zubi berria egin dute eta oraindik itas aldera geiago lu- zatuko omen dute, onela, Senoko- zuloa deritzaloz ur tokian «petro- lero» ur ontzi aundientzako angu- ra-lekua eginaz. Lezo aldean ere lanketa izugarriak egin dituzte, kaia luzatu eta aunditu eta zabal- tze. Molino aldetik berdin, «kontainers» deitzen zaien zamak usitu eta artzeko.

Ondo dagoana, ondo dago, bai- ña... au guzia Gipuzko erriaren- tzat irabaz-bide aundiago izango ote da? Erria diruz bakarrik bi- zitzen al da?

«KALPARRA»

«Kalparra» izena duan Sanpe- droko mendi-zale taldeak, joan zan Abuztuan, Pirineos Erdiko MALA- ETA deritzaloz mendi tontorrean, Gurutze orogarri eder bat jarri zuan, orain urte bete gertatu zan ez bear bat zala bide. Antze erri eta il baitzan, talde ontako lagun errenteriar neska gazte bat, Ara emen idartita jarri ziotena:

UGALDE TA MARTIARENA, TAR MAITE.

1971, garrengo Abuztuaren, 12an ez bearez emen il zan.

Zure lagun diran «Kalparreko» mendi zale taldeak.

ONDAETXO

PERFILES LAMINADOS
EN FRIO

PEYDESA

BURNI - METUTAKO
ERTZ - ORRAZEAK
OZTETAN EGINAK

Urrutizkiña: 891661 - 881414

— ORMAIZTEGI —

Kontu emen!

Euki gogoan!

Adiskide ta etxekojaunok!

Zuen onmasteentzako esku-erakutsirik onnea. Zuen sukaldarako apaingarri

Elize azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta prejitzeak aukerakoa

SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR»

Juegos Espátulas y juego Cubierto «RADAR»

LANTEGIA - INDUSTRIAS RADAR

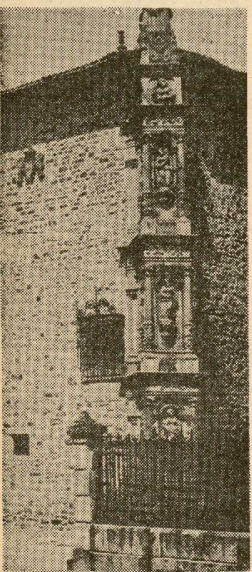
ESKORTATZA (Gipuzkoa)

BURNIZKO BURDI OLA
ERA GUZTIETAKO AUTOBUS
ZIRGA EDO REMOLQUE
FURGOTI TA ABAR
ERATUTZEN DIRAN LANTEGIA

irizar, s. c. i.

Urrutizkiñak: 891546 - 891547 eta 891771
(Iru urrut, ari)

— ORMAIZTEGI'N —

Onaiti

Bergara

Festa Egunak

Azaroak 30, Osteguna:

Goizeko bederatzieta herriko txistulariek diana alaia joko digute. Hamaketan: Meza Nagusia.

Eguerdian bertsoariaren saioa.

Arratsaldeko seiterdi tan: JAIA ALAIA, besteen artean OSKARBI ere tartean delarik.

Abenduak 1, Ostirala:

Herriko txistularien Diana, goizean goiz.

Hamaketan, herrikoen arteko Jokoa. Izango omen du gatzik.

Abenduak 2, Larunbata:

Umeena izango da goiz osoa, beren joku, jolas eta nor gehiagotarako.

Arratsaldeko lauretan «CLO-CROS».

Bederatziertan TAMBO-RRADA. Eta goizeo hirurak inguru arte adore eta alaitasunik galdutuz dutenentzat eta etxean inor zal ez daukatenentzat: ZURRAKAPOTE ETA BATZURIXOPA.

Abenduak 3, Igandea:

Txistularien lana.

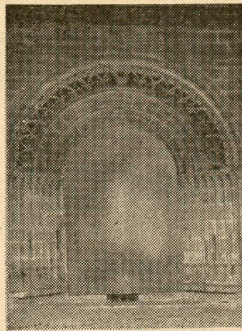
Hamaketan Meza Nagusia.

Eta beste egun guztietan bezala, Plaza ingurua GARES ORQUESTAK alaituko digu. Baina aurrean badugu dantza toki berria ere, IZKUTU deritza eta gaueko bederatziertan zabalduko ditu bere ateak.

Egun holetan ingurua bitze Jendeak Ormalstegil-ra neska-mutilak inguetan festa gogotan badira

ELEIZA BERRITUA

Azkenean bai, azkenean iritxi dugu urte hanetako asmo bat. Zarpilduta eta itxuragabetuta arkitzen zen gure eleiza berritzea. Azaroaren 5-ean hor etorri zitzaigun Gotzai Jauna eleiza berrituaren ateak irakitzera.

Ormaiztegioko Eleiza Berritua

Ez da guztiz erreza izan, baina ormaiztegiarrek ondo erantzun dutenez gero bai esku-lanez, diruz eta buruz, horra hor Jainkoaren etxea eta bere herriarena egokitu-ta, txukunduta, guztiz apain eta apal, txukuntasunak eta apaintasunak ez bait dute apaltasunik galarazten gure honetan beintzat.

Bainan nundik norakoa ote dugu gure Andres Oeunaren eleiza hau? Dirudienez, ezagutzen dugun etxe hau orain bi gizaletan edo lehenengo eleiza zahararen puskan gainean altxatua da. Bainan prantesak Napoleon buru zutela Espainia sartu ziranean, Ormaiztegiara iritxi eta Parrokiko artxiboari su eman omen zioten, beraz, ezer gutxi jakin ditzake aurrekoari uruz. Dena dela, ba dugu gauza eder bat gure pozerako eta Euskalerriaren aberastasunerako: baitaio-pontea. Bainan irakurri honi buruz Lekuona-tar Don Manuel-ek EGAN idatzitakoa. "Bi gauzek erakusten digute Ponte onen bisitogitokasuna: egiturak, korte guztiak; eta oraindik areago, Pontea-aren sabel-aldeko trindietan (...). Izan ere, bisitogitoko-garaian irudiak, edergarriak, sinboloz bete-beteak izan oi ziran". EGAN, 3-6, 1960.

Zer adierazten dute, beraz, Don Manuel-en hitz hauek? Gure Pontea-aren antzinateasuna eta balioa. Izagun kontu, bisitogitoko garaia aitatzen duenez gero VII-VIII-garren gizalditako kontuekin ari gara. Bestalde, cibariarrek esaten duten gauzako batek ere ongi azaltzen du Ormaiztegioko Pontea orain baino lehen ere ondo estimatua izan zela.

M. K. G.

Ormaiztegioko Fontea

KANTA DEZAGUN...

Goazen goazen guztiok bertatik Belenera adoratu dezagun aurtxo jalo dana.

Batzuek uiuz, uiuz Bestiak parrez, parrez

Salto ta brinko Salto ta brinko Arin egiñez...

Jose ta Maria Belengo herrian ostaturik ezilik daude portalean. Arkiturik honela tristezia haundian jalo da gure Jesus gaugaren erdian...

Egun gutxi barru kantatuko dugu honoko hau Ormaiztegin. Gabonetan. Aspaldikoak ditugu noski gure herrian, zaharrenak ere ume-umetan ikasi bai-zituzten. Horrek eta beste gauza batzuek garbi adierazten digute ormaiztegiarrek musikarako duten joera bizi eta nabarmena. Orainte bertan hortxe dugu ageri-agerian txistulari gazteen sail edorra eta abestaldia... Zertxo bat badugu, ordea. Gure iritzi apalean Pakxual Larrañagak eginkizun berezi berezi du, txistularitza eta solfeogintza bezelaxe, teoriaren ondo jantzia datorren gatzetxo jendea ongi abesten erakustean. Alegia, gustoa eta fintasuna beharrezkoak direla ezdarri-belarri kontutan, eta hauen eziketa nahi ta nahiezkoa. Zerbait egingo ote zenduteke? Gu pozik ala balitz.

MIREN

Irizar, Saritua

Urriaren 22tik 28ra izan da Sevilan «Il Semana del Autocar» sariketa. Irurongo amabi autokar joan ziran sariketa ontara. Urrezko Giralda bat eta bronzeko bi irabazi zituen. Irizarrek.

Apaiña, egokia, berria eta laslatsun aundikoa da autokarreletan dioten egitura. Berreun eta berrogeita hamarren bat langileren lerdien frutu da. Aurrera doa Irizar lantegia denel eskerrak. Zorionak!

MENDI

ORMAIZTEGI

ARMERIA BARRENETXEA

ERA GUZTIETAKO SU-IZKILLU, KARTUTXO ETA EIZTARIENTZAKO TRESNAK

Erri enparantzan

ORMAIZTEGI

Urrutizkiña: 17

sistiaga

ESMALTE - DIRDITSUAK, BERNIZAK, METAL - IRARKUNAK

Urrutizkiña: 60

ORMAIZTEGI

AIZAKINAK - LEGUNKARIK ETA DEZTEREAK ETA ABAR...

VENTILADORAS, PULIDORAS Y ESMERILADORAS

Urrutizkiñak: 891746 - 891370

ORMAIZTEGI

BAR PABLO

JAI ALAI ETA BIKAIÑAK

SAN ANDRES JAIETAN

ORMAIZTEGI

INDUSTRIAS METALICAS

DE GUIPUZCOA, S. A.

GIPUZKOA'KO METAL

LANGINTZAK, S. A.

Ofizinetako mal ta erredizak.

Urrutizkiña: 891030 - 891834

Mantenu ta Gordelekuetarako alda-

ORMAIZTEGI

bera ta salgaiak.

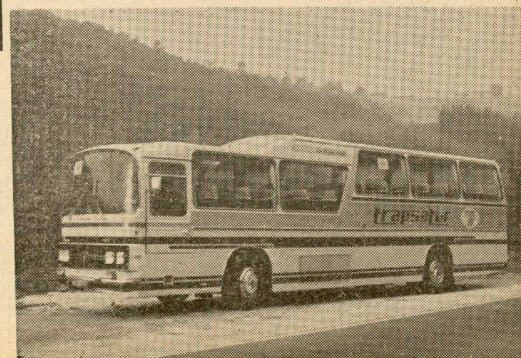
CONSTRUCCIONES ELECTRO - MECANICAS

TXIMIST - INDAR - MAKINAGINTZA

José María Lasa

Urrut. 891541

ORMAIZTEGI

ORMAIZTEGI

Festetan dugu herria. Jakin dugunez, aurrean badukegu egun onik ondo pasatuko dugunik. Pozten naiz benetan. Ez dut ueste egokiena nazenik Ormaiztegi hitzagiteko; besterik ezean, ordea, dantzatuko dut luma pozik asko, gure herri barruko gora-beherak beran ito ez balin, kanpora ditzeten.

Hemendik aurrera, beraz, gure berriak aldizkari honetan zabalduko dira. Txikia izanik ere, ez da herri hila Ormaiztegi. Aitzitik, ondo bizirik dagoela ueste dut, kontuan hartu bestela bere industri lana bakarrik. Halare, inork nahi badeza ezer hemen jar ditzaidan, esan bezait aurrez eta egina logoke.

Gauean ditugu jaiak eta aurreko urteetan baino adore gehiagorekin antolatutak direla dirudi. Herriko gazteetan bada balio ederrik. Eta hain gazteak ez direnak ere ez dira motelak denak. Pozik ari direla lanean ikusi dut, batean ari direla eta adoretu. Eta ez da hiruren lana bakarrik, ez horixe, entrora joan besterik ez dago, festetan dantza-leku izango denara, eta ikulutxo bat zena zertaratu duten ikusi. Txalagarriak, noski, lan horietarako bateratu direnak eta orain arteko zalantza, sesio eta grinak bazterturik, herriari jai alai batzuk jartzei hain gogor ekin diotenak.

Ez galtezen bata bestearen maixeatzaile eta endredatzaile izan. Hortatik buruz gain izan dugu aurreko urteetan.

Ez gero herrian legun asko, baina inork bere, gain edozein lan hartu duelarik, izan ditu beste bi alboan, lan hori arinagotu ez balin, pisuagotu diotenak. Ez begiku horrelakorik gerta.

Asmo onik badela ueste dut guztionan, behar bada ez guztionan berdinak; baina ez beza inork bestearen lana —bestearen delako bako-rik— maixea, oztapa eta izorra. Herri osoari degozkionetan batera gaitzekeela ueste dut. Hala festetan, nola beste arazo askotan.

Bijoakie hemen nere txaloe aurtengo festa-eraketan salatu diren neska eta mutil, gazte eta dizenel. Eta festa denok nahi bezalakoa gerta daitzezela.

E I B A R

ZUBIAURRE

METALEZKO ZEPILLUGINTZA

Asuerreka, 7

Urrutizkiña: 712511 - 717561

E I B A R

UNION ARMERA S. L.

ESKOPETA BEREZIEN LANTEGIA

Jardines, 14

Urrutizkiña: 71 12 47

E I B A R

BURNIKI FUNDIZIO LANAK
AURRERA, S. A. - APARTADO 96 - TELEFONO 713542 - EIBAR

SUPER - EGO

Iturkin tresnak

ELECTROCICLOS, S. A.

Apartado 114

Urrutizkiña: 71 67 45

E I B A R

AZPIRI-TAR LEONARDO

TXUKUNKETA ETA

ETXEGINTZAKO LAN-GAIK

POLIGLAS

ROCA

URALITA

FORMICA

Paseo de Urquizu, s/n.
Urrutizkiñak: 717840-41-42

E I B A R

Biktor Urrutibeaskoa

OKINDEGIA

Dos de Mayo, 16
Urrutizkiñak: 711868 - 716950
E I B A R (Gipuzkoa)

—oOo—

Avda. de Guipúzcoa, 26
Urrutizkiña: 370
ERMUA (Bizkaia)

IBAI-ONDO BARRA

ANTONIO BUENDIA

—oOo—

Bidebarrieta, 52
Urrutizkiña: 71 71 48

E I B A R

baskari onaren zaupagarrian
eta txarraren estalgarria

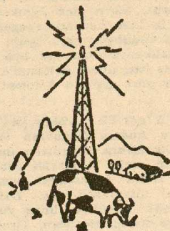
LA CASA DEL CAFE

Juan Jirondo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
DonostiaONDO BADABILL
Otsein DA

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko azikay
Ongarri ta abonoak
Belar ZuloakErosi edo berritzeko diru
aurreeratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak

O y a l s. a.

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak

Bikañenak

GARIBAY, 4 - T.E.F. 14304

DONOSTIA

JANTOKIRAKOAK

TRESILLOAK

LOGELARAKOAK

KRISAILU ETA OIN-OIALAK

MODURIK ONENEAN
DIRUA ESKURA

AMUEBLADORA

COMERCIAL HISPANIA

Donostian
Moraza, 14 eta 15 neanIrunen
San Marzial, 12 nean

ERAMAN ETA EZARRI DEBALDE PROBINTZI BARRUAN

YOGUR

GURELESA
GOGOZKOENA

Mendizalea eta Kontaminazioa

Entzuna eta ikusia dut sarri eta zuk zerorrek irakurle, entzuna izango duzu, mendizaleen artean, obeto esan, euskal-herriko mendizaleen artean, badela ez kalakutsua, euskaltasun sutsu bat kaletarrek jeneralki ez duena.

Udan, udaberrian edo udazkenean, jai-egunetan, gaueko edozein ordutan nork ez ditu, gure mendizaleak ikusi, kaletan zehar, beren kolore ikusgarriekin, euskeraz jo ta ke abestuz? Zurrutean edonorrek kanta dezake, esango digu norbait... Folklore hutsa eta erraza dela hori? Bai, mendizaleak besterik egin dezake, eta horerik gainera.

Nire artikulak, baina, beste bide bat aukeratu nahi du. Mendizalea, beti ezagutu dut nik, zeharo izadi edo natura-maitale. Eta ezin bestera izan. Ze, astero-astero, euria edo hotza bedi, txingorra edo edurra, bake eta erreflexio bila gorantz eta gorantz gogoz eta kemenez, etengabe doakigu. Eta ixil-ixilean pasatako orduok, kaleratzean, bihotz-bihotzez gogoratuko ditu. Eta kale ilunetan beste gizon bat bihurtuko zaigu. Bedarretan edo asfaltotan ibiltzen Makaleko aldiak.

Eta gure erdi iharutako zuhaitzetan entzungo dituen txio alaiak benetan, estimatuko ditu. Eta ibaien mila kolore nazkagarriak ezin izango ditu burutik kendu. Eta lehen baratzet aberatsa zena orain asfalto eta zakar bihurturik, ikusiko du... Eta astearen luzea bukatu bezain laister berriro gogotsu mendarituko da...

Baina, gure mendi, baso, erreka eta herriok, horrela ikusirik, ezin gaitzeko sho itxirik egon.

Aspalditik dihardute munduko periodikoak, kontaminazioa gora eta behera. Hemen ere zertxobait esan ohi da. Esan eta besterik ez. Guk, horri, oso gutxi deritzagu. Hitzak haizeak daramatzi.

Duela pare bat aste, Andoaindik pasatu beharra izan nuen. Han ikusi genuena, behar bada, ez da bertakoenzat, beste munduko gauzarik.

Guretzat, ikaragarrikoa. Oria ibaia (?) ikusirik: zikin, atsdun, arnasa hartzeko ere ez ginen gauzal Besterik pentsa dezanak, bertara joan bedi eta ikusi! Hantxe bertan, muttiko batzuk, harrika ari ziren uretara. Egia esan, Deba eta Ego euraire ere, Urumea eta Orlakin konparaturik Errege dirudite. Lotsagabekeria nonnahi ageri da: EZ FAUNA EZ FLORA ezer ez. Oasuna bera ere arrisuntan ipiniko digute laister.

Eta bizia, hil egin digute, gauza okerragorik ba ote? Guk ez uste. Eta Oria, neketsu, zakarrak irentsi ezinik ikusirik, zer egiten dugu guk? Nora begir dihardugu? Zer ari gara? Besteak, European batipat, zerbaite egiten dute. Galdera horiei, erantzun behar diegu. Eta ari.

Eibarren, bertan, zergatik ez? Izadiaren lagun-talde bat, osatu behar genduke. Zertarako? Kontaminazioa ahal den neurrian gaitziteko. Ziur naiz, benetan ziur, horrela-konk pentsatu duenik, badela gure herrian, Eibar, hainbeste gauzatan buru izandu den herria, zergaitik ez orain ere lehenengo mailan? Ahalegin gaitzen gure herri eta inguru guztietan, natura kontzientzia sortzen. Eta nola eta nondik detorkio pertsona bati zaletasun hori?

Edozein pertsonari, umetatik irakatsi behar zaio, maitasun hori, jakin dezan, zer kalte dakarkeen luzarora, gizatasun gaitze horrek. Loreak, zuhaitzak, egaztiak, errekek, dandana, maitatzen irakats badizalegu geure umei, beste giza-kontzientzia bat lortuko dugu, ez dudarik izan. Eta hori dana, ikastolak eta familiak irakatsi behar du. Zeren «tira-gomas» bat harturik, edozein txori, hiltzen duen hamar urteko mutilagandik, zer esperoko dugu? Edo ta edozein jardinetan, arbolara igo eta adarrak apurtzen diharduen muttiko horrek, zer egingo du aurrerago, gorara? «Zer ikusi, hura ikusi», esan ohi da. Eta hala da edonun. Honetan ere, Europatik urrun gara.

Saia gaitzen ba, gure ahaleginetan, ez dezagun ahaztu, gure eta ondorengoen lurra bakarra dela eta gure egingiza guztiak guretzat eta gure ondorengoenzat direla ez inoren kalte edo mesede.

Eta hori dana ez da filosofoen egingiza edo lege-gizon batzuk egin dezaketena. Hortaz, gu, herria, mintza gaitzeko.

... txalo ta txalo ta txalo!

Ea Toribioren (Eltxebarria) utsunea zuetariko gazteen batzuk beldeten dozuen? —esaten zidan duela urteren batzuk Karmelo Eltxebarria, berak prestatu zuen lehen euskal idazleen antologia (multikopiaz) Eibarren zabaltzeko asmatan, elkarrekin hartaz izan genituen harremanetan. Aitoritu behar dut hemen, lotsatu egin nintzela hura irakurtzeaz bat, orduarte Toribioren lanik irakurtzeka bait nengoen. Baina, hala ere, ez doa gaur lepo honetatik burua.

Ez du Eibarrek letra gizon askorik eman sortu zenetik ondorengo 600 urtetan. Izan ere, eta XX menderarte, hiru baino ez: Juan Antonio Mosel (1745-1804), Romualdo Galdos (1885-1933) eta Toribio Eltxebarria (1887-1968). Hirurok utzi ziguten zenbait liburu euskaraz. Mogeletz ez gara hemen ezer esaten hasiko. Aita Galdosak, bestalde, hamabi hizkuntza ikusi zituen, baina berak esan ohi zuenez: «Hamabi hizkuntza ditut buruan, baina bat bakarra bihotzean: Eibarko euskera».

Toribiok, azkenik, bizirik jarraitzen du oraindik gure herri honetako zahar nahiz gazteen oroitzapenetan. Bere ibiltarixanak eta Arratetikuen Itxetia liburutakoak direla, eta, egundainoko eskaintza egin zion Toribiok Eibarko euskarari, zeren, Juanito San Martinek ondo asko esana duenez: «Beste zenbait lekutan galdu zan euskeria ezertariko agiriak laga barik, ta guriana beintzat, zikeran, gelditu da, eskerrak Toribio Eltxebarriaren biarrieri».

Azken mende honetan, berriaz, zenbait idazle loratu zitzaizun 1936 gerra inguruko giroari atxiki: Yon Beistegi, Koldo Ormaetxea, Polikarpo Larrañaga, Estanislao Gissola, Juan Cruz Ibarretxe, Eujenio Urroz, Gabriel Manterola, Felix Markiegi (bi baino ez badira Eibarren jaioak ere) eta, agian, nik neuk ez dakidan besteren bat edo beste.

Gerra ondoren jaio edota, behintzat, gizon egindakoen artean duguzken idazle sorta polita, Karmelo Eltxebarria salatzen zidan Toribioren hutsunea betegarri edo:

Pedro Zelaia, eragile amorratua, azka egiten primeran dakien gizona. Ordurik ez duena, egun osoa besteren onetan botatzen duena.

«Eibar» aldizkariaren sortzaile eta zuzendari. Eibar. Síntesis de Monografía Histórica delakoaren egile. Hamabi urte baino ez zituela ARGIA zaharrean Eibarko berri emaitle izana.

Juan San Martín, gaztea gazte-rik bada... Aspaldiko mendigoizale, Euskal Herriko gailur eta lurralde-etako ibiltari; etnografia eta mendizaleatasunak euskalgintzara ekarri zigun gizona. Euskaltzaindiko idazkari eta artxibo ugari eta bizi. Amaika gazteren laguntzaile eta kontseilari. Etxean telefonista behar duen berri emaitle. Hizlari jori eta periodista zentzu duena. Artetan poesiatan, historia, etnologia eta beste zenbait gaitan guti bezan jakituna.

Imanol Laspiur, Bergarako hazieta Eibarko landarea. Eibarko Udalako txistulari oposizioan irabazte alera zen Leon Laspiur Bergarako txistulariaren seme. Hizlari argi, bizi eta trebe. Hizkuntza arras menderatzen duen gizona. Amaika urtetan irakasle, makinatxo bat talde gertutu duen maisu aspergaitza. Egunak joan eta asteak etorri iluntzero iluntzero —batek daki noizdanik!— euskara ikastaroak ezik, ia beste zereginik ez duen lan-ge purrukutua.

Serafin Basauri, isila, pentsalaria, txindurria bezain fina. Euskaldun eta langile. Eibarko euskal izpirituaren zintzaila, aldrebeskeriaren salatzaile. Gizatasunez eta elkar errespetatzearen kontzientziak josoriko mutilla. Zentzu, kriterio eta noritasun paregabeakoa. Euskaltzaindiko laguntzaile eta Deba Bailadako Alfabetatze Ikasaldietako arduradun. Ez du bere burua idazletzat, baina hor zehar idazlearenak egiten ari den amaikkak hartuko hoke haren hizkuntzaren ezagupena, gramatika zentzu eta prosa zehatza.

Beste maila batetan, zenbait gazte hasi berri. Luis A. Aranberri kazetalarri joria, Anton Narbaiza idazle urri bezain ona, batek daki zer arrazoiengatik, artikuluak egin ahalak argitaratu ematen ez dituen idazle lotsatia. «Eibar» aldizkariaren barrena artikulu benetan finak eta politikak eskaini izan dizkigu.

Odile Kruzeta, Euskal Letretarako Ikastolaren lehen fruitua. Hasi berri berria, duela hilabeteren bat Eibarko berriak ematen hasia. Ha-

Basauri,
San Martín,
Kruzeta,
Garate,
Arrieta.

malau urte baino ez ditu, oraindik koskoltzen, beraz. Neskatilla gainera, hainbeste bonbero bizardunen artean, udaberriko lili bakarra.

Primaberako liliak
goiztik ziren loratuak...

—oOo—

Alpaturiko zenbaiten idazlanak datozkigu gaur San Andresetako orrialde berezi hasian. Eibartarrek ezekik, bai eta Alberto Agirreazaldegik elgetatarrarena ere. Nahiko eibartar berau ere, bestalde, Elgetarra denez, alde batetik (elgetarrek «sortua» omen da Eibar, edota, elgetarkumeak amaika eibartar), eta Eibarren bertan ikasle duguna, bestetik.

Azkenik, Asier Laspiurrek moldatu duen binetak osatzen du aurtengo gure eskaintza hau. Idazle fina omen dator Laspiur gaztea. Bizpahiru literatura sari irabazia da oraingoz, euskaraz zein gaztelaniaz, gainera. Horrez gainera, hona non azaltzen zaigun marrazkilaria eta ziri-egile itxurazkoa. Bejon dagiola.

Honako lantxo hau —artikulu ote?— irakurri ondoren, irakurle, badiat halako susmo bat zer pentsatzen ari haizen. Eta zer?

Gure Herri guztia
euskeratzeko
eska amasa
bihotzari.
Birula birula txalo
txalo eta txalo eta txist.

AMATINO

Alberdi'tar Errosario

ARROZTEGIA

Chonta, 31

Urrutizkiña: 712326

— EIBAR —

DEJ, S.A.

INDUSTRI-ETXEA

ZATIEK ETEN TRINKAKETA
MOLDAKATZA GUZTARIKOAK

Avda. de Bilbao, s/n.

(Junto a Arbitrios)

Apartado 128

Urrutizkiña: 71 21 43

— EIBAR —

Narbaiza, Zuazua, Laspiur, Agirreazaldegia.

EIBAR

Manuela Larramendi

SENDALARI - MIATZAILLEA
GAIXOARENTZAT BETI PREST

Fermin Calbeton, 19 — EIBAR — Urrut.: 713463-711110

ETXEZARRAGA

IRRATIA - TELEBISTA - OZKINAK
Erakustegia ta Salmenta

Mariangela, 8 — EIBAR — Urrutizkiña: 71 83 70
Dos de Mayo, 17 — EIBAR — Urrutizkiña: 71 10 11

Remigio Etxeberria

BURDIN - URKETA ETA MARKAKETAK
NEKAZARITZARAKO MAKINA - ALDAGAIK

Urrutizkiña: 71 12 36

Apartado, 80 — EIBAR — Barrio Chonta

BIKUÑA'TAR JOSE

Sutegi-ereduak, Bete ta txertatzeko ebakilleak, Burdin-urketarako era guzietako lanak. Egitamu ta neurritzkoak ere egiteko lantegiek.

Chonta, 26 — EIBAR — Urrutizkiña: 71 12 08

ALBISTEGI

BURNITEGIA

Etxerako tresnak
OI kontraxapeatuak
Industri-salgaiak
Etxegintzarakoak

Maria Angela, 18 — EIBAR — Urrutizkiña: 71 13 44

Agirre ta Arantzabal

SU - IZKILLUAK - EIZERAKO ISKILLUAK - ARMAGINTZA

— EIBAR —

EIBARKO

Historiak asko erakusten du. Orrela gertatzen da gure erriko historiarekin ere. Orregatik, laburki bada ere, Eibarren gertatutako gauza batzuri buruz jardun nai genduke lerro auzetan.

—oOo—

1956garrenko urtea zan. Frantsek sartu nahi dute Gipuzkoan. Arrixku aundia dago gure artean. Eibarko jende-taldeak, laister eta presaka, agindutako erakunde tokiatan agertu gabe, jun dira Ondarrabi eta Irurera, an bait zegoen guda-turuta.

Gipuzkoako Batzarretan etzan onartua izan gure aurretikoen jokabide au. Baiñan, bai agertzen dala bertan eibartarren bihotz sutsua!

—oOo—

1794garrenko urtea. Abuztuaren lehenengo egunak. Frantziak zapaldu ditu Nafarroako gure mugak eta bere gudariak sartu dira Gipuzkoan barrena. Donostia jausi da etsaien eskuetan. Iluntasan aundia dago jendeen artean. Askok pentsatzen du gure Diputazioa frantsesen alderdira pasatu dala. Giro artan, estu ta larri, alkatu ziran —Abuztuaren 21ean— gure agintari eta erri guztia. Zer egin larritasun artan?

Jaunkoagan jarri zuten euren bihotza. Otoltz bereziak egin ziran erri guztian barrena. Baiñan ez ori bakarrik. Eibartarrek, une garraz artan, erabaki latz bat artu zuten: Gipuzkoako agintaritzaren babespea utzi eta Bizkako egilita. Orrela, bizkaitarrek alkartuta, jokatu nahi zuten Euskalerraren alde.

Ona emen, irakurle, bi gertakizun yayo gure erriaren edestian. Eibar gutxienez amagiarren gizal-ditik ezkero dan Eibar, beti agertzen da bere nortasunaren maitale, iraunpen egarri biziz. Ikusi, bestela, beste gertakizun au.

—oOo—

1794garrenko urtea. Abuztuak 29. Frantsesak, gogorrean, sartu dira gure kaleetan. Erria sutan dago. 12 dira ildakoak. 116 etxe kiskalduta geratu dira. Bakar eta negarti geratu da Eibar. Askok ihes egin dute Bizkairuntz eta beste alderdi batzuetara. Baiñan ez da il eibartarren espiritua. 30 egun dira bakarrik Eibar kiskaldu dutela ta ona emen Kontadoreko jauregian nola alkaritzen diran alkate jauna, bi kontzejal ta 84 eibartar. Batzar artan erabaki au artu zan: ilda zegoan erria piztu egin behar zala. Esan eta egin, laister sortu zan Eibar berria lehengo espiritu zahararekin.

Nola etzan ba berpiztuko Eibar, la bi gizaldi terdi lehenago —1570garrenko urtean— eibartar agintari batek, Frantzisko Ibarra jaunak, Flandesko Komisario zala, gure langintza espiritua ta armagintzarako trebetasuna Belgikara eramateko izan baldin ba zuan?

Ezin zitekean Eibar il bere semeen odolean Iparragirrek GERNIAKO ARBOLA kantari abestutako «emen ta zabal zazu munduan frutua» ren espiritua biziro izanik.

Bai, mundura frutua zabaltzera urtenak ziran eibartarrak gizaldiz-gizaldi. Orrela, badakigu gure errikide bat izan zala 1586garren urtean. Txinako Frantziskotarren Mixioak berpiztu zituna. Gizon trebe au Fray Martin Iñazio Lolola izan zan. Lololako Iñazoren loiba, eta Eibaren jaloa. Berau izan zan, Sebastian Vizcaino baiño ogei urte lehenago eta Fray Junipero Serra

EDESTIARI BEGIRA

baño bi gizaldi aurretik, Kalifornia ertzeraz eldu zana. Bera izan zan baita ere Paraguay'ko Mixiño entzutetsu aien bultzaile berezia.

—oOo—

Pozgarri da baita ere eibartarren-tzat, Kolonia aundian, Medellinen sortzaile eibartar bat izan zala jakitea. Migel Aginagak lurralde aietara eraman bait zuan gure erriaren sena.

Berakin batera beste Eibarko odola zeukan gizon aundi bat ere ikusi genezake: Frantzisko Ibarra eta Arandia. Au izan zan Mejikoko lurraldeetan erri berriak eratu zituna. Baita ere eibartarra izan zan Karlos Ibarra itsas-gizon entzute-sua, bere ospea eta bere erriare-na itsas gauzetan mundu guztian zear zabaldu zuana.

Nola, beraz, arritu urtez-urte, gizaldiz-gizaldi, espiritu au gorde ahal izatea eibartarren bihotzean?

Ezin arritu gindezko, armagintzan, eibartarrak aín trebetasun berezia izatea. XIVgarren gizaldia amaitzerakuan baziran Eibarren iskillu olak. XVgarrenean ospetsuenetakoa zan gure erria armagintzan. Emengo gure aurretikoen elburua ONDO EGI-TIA zan. Orrela, Arratekoen semeak erri artista bat egin eben. Ez da, beraz, arritzekoa emen sortuak izatea Eusebio ta Plazido Zuloaga, damaskiño lanen sortzaile berriak. Eurak izan bait ziran Eibarren, talde aundi baton maixu ospetsuak. Maixu auen lanak toki askotara zabaldu dira Eibarren aintzarako: Prim-en illobian, Madriden; Lololako San Iñazoren jaiotetxean eta Batikanon bertan...

Eibartarra zan baita Inazio Zuloaga margolari ospetsua ere. Bere itzak dira auk: «Eibartar jalo nintzan. Eibartar naiz, eibartar izango naiz eta eibartar illo go naiz, esan

nalean bezela bere jaioterriari zorziola zan guztia.

Eibarko erria, zifnez, etzan alferkerian bizi izan. Ez. Orregatik, bihotz zabalez, bere artistatasuna mundu zehar zabaldu zun. Espiritu onek bultzatuta, 1875garrenko urtean, gure erriktik juan ziran artista langileak Toledoko iskillu olara, ta an, Eibarrerri eskerrak, entzute aundia artzen asi zan damaskiño lana. Gaur, gal ortan, entzutea Toledoko dauka. Baiñan Eibarko langileeri eskerrak, eurak izan bait ziran arte ori ara eraman zutenak.

Espiritu orrek eraginida baita ere beste eibartar batek —Wenceslao Orbea— eratu zun Gipuzkoako Aurrezki Kutxa ta Ekonomia ta Industriaren aldeko zenbait Alkartasun nagusi.

Espiritu au izan zan, duda gabe, Eibarko Armeria Eskola sortu zuana. Erri baten intuizioa izan bait-zan Eskola au, Julian Etxeberria lenengo zuzendariaren biotz eta gogoan babestu zan intuizio erri-koa.

Goragarria, benetan, Eibarko erriaren espiritua. Bera izan zan, ziurki, gure gizaldiaren lenengo urte-etan iskillu eta damaskiño ekiniza zabaldu zuana ainbeste lan mota egiten ipiñi arte. Bera izan zan, baita ere, sozial arazoetan anaitasun giro zoragarri bat sortu zuana gure errian. Giro oni eskerrak, la 1880garren urtean, azia ereinda zegoan langile ta uezaba, goiko eta beheko, danak alkatu eta lanerako bazkun batzuk sortu zituna.

Amaitzera noa. Ainbat eginkizun esan gabe uzten ditut. Esandako auek nahiko dira Eibarko erriaren izena goratzeko. Aintza benetan eibartarrei, gure aurretiko eibartarrei, ezagun eta ez-egagun dirane! Danak sortu bait zuten gure erriaren espiritua aurreratu.

PEDRO ZELAIA

JUAN MUGIKA

ITURKINAK, FUEL, GASA LANAK

Maria Angela, 9 — EIBAR — Urrutizkiña: 71 10 30

«EVE» Industri-Etxea

M. ETXEBERRIA

MOLDAKATZAK — EBAIKINAK ETA BETETZEKOAK — EDOZELAKO
EZTEN - TRINKAKETA TA ERASKETA, EGITAMU TA
EREDUEN NEURRITAN

Chonta, 42 — EIBAR — Urrutizkiña: 72 16 55

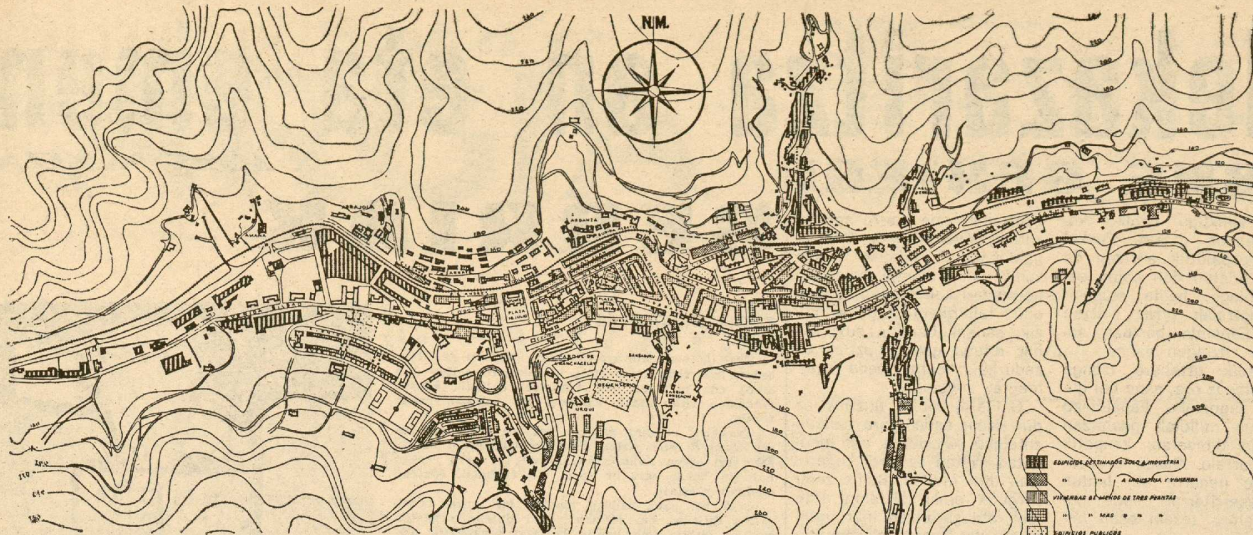
ojanguren y marcaide

ATE ETA MUEBLETAKO MORROILUAK

Arane, 7 — EIBAR — Urrutizkiña: 71 77 46 (3 ari)

ARGOLA

ZURIKETA LEHOR GARBIKETA

EIBAR BEHERAKA?

Herri bat aurrerakia edo gorakia doala esan ohi dugunean alde askotarik begiratuaz esana dela ikus genezake: industria indartzetik, ekonomia aberatsagotzetik, bizi-bide sozial bat aurreratzetik, jendetza haztetik; kultura, artea eta jakintza baten ere aurreratzetik eta, zer esanik ez, nobre legeri, administrazio eta politikabide alde-rik.

Eibar, Gipuzkoako beste zenbait herriren antzera zaharra dugu. Antzinatikoa dugu ere Eibarko industria. Badakigu, Gipuzkoan bertan, 1488-an bederen su-hiskilua egiten zirela eta, dudarik ez, askoz aurretik gudu-lanabes zuri zenbait egiten zela. Gure ola zaharrei esker, burdinak bazuen nolabaiteko erabilera ugaria.

Ibarren 1521garrenean bagenituen su-hiskilu tailerrak, baina noidanik? Ez dakigu. Aurretik idatzi dugunez (Apuntes históricos sobre artillería española), Eibarko Juan Orbea eta Juan Ermau hargileei hamabost mila arkebuz eskatu omen zitzaizten 1538an.

Eibarko hargimintza, agian, Soralueko eskertu beharrean da. Soraluek influentzia handia jarri bide zuen Eibarko industrian. Harrez gero eta gaur arte eten gabeko hargimintza ukan du Eibarrek. Gaur bertan ihiz-eskupetak, pistolak, karabinak, sufusilak eta abar egiten dira.

Badu ere Eibarrek "damaskinau" deritzen urre-lan fina. Damaskinadu hau noiz sartu zen Eibarren ez dakigu, baina bai kanpotik sartu zitzaiguna. Persian aspaldidantik egina izan da, Shiraz-en, Korasan-en, Ispahan-en. Eibarrera noiz etorri zen ez badakigu urre-hari mehez eta urre-ori fin eta zapalez egiten ohi den arte-lan zoragarri hori, badirudi, damaskinadu izenak dionez, Damaskotik ekarria eta sartua izan dela.

Beste zenbait gauza egin baldin bada ere Eibarren, zalantzarik ez dugu hargimintza, batipat, eta damaskinadu-lana izan ditugula nagusi. Lan bi horiek izan dira Eibarko industria eta arte aldetik aipamen handia ematen dioten zer biak.

Geroago sortu zitzaizkigun Eibarren bestelako lanabes, tresna, heramienta, tramankulu... zer ez? Non-nahiko txokotan zuz ez daki-

kezun tailertxoa aurki dezakezu: eskupetak, damaskinadu, bizikletak, josteko makinak, automobila-rikiko zenbait gauza, torlojuak, muelleak, bizartegiko aukiak, hile mozteko tresnak, artaziak, telebis-ta tresnak, gomazko eta plastikozko pieza zenbait... edozer.

Guzti honek Eibarko herria aurrera bultzatzen du: hazi egin da, handitu, indartu, aberatu, berebiziko nortasuna finkatu, hitz batean bizi arazi.

Eibar famatua izan dugu: nortasun handikoa, langilea, artista, alai, umoretsua, aurrerakoi, liberal, diru-irabazle on eta gastatzaile bikain. Eibartarrak esan ohi du: "Dagonian bon-bon eta ez dagonian egon". Irabazpen onak gastatzaile bizi bihurtu dute eibartarra.

Eibartarra juerga zale amorratua izan dugu, eta da gaurregun ere. Bizi izateko erarik hobereenak bereganatu saiatu da beti. Lanari ez dio beldurrik ukan, baina jai hartzen aparteko zera eukit du. Gaur egun "larunbat ingelesa" asmatu baldin badago ere mundu zabalean zehar, eibartarrak aspaldi asmatu zuten "astelehen eibartarra". Begira bestela: bere pelot-frontoi hoberenari ASTELENA jarri zion izena eta hor izaten omen zen eibartar frango pelotan jokatzeko, edo pelota jokoa ikusteko edo ezer ez egiten, baina atsedenda-jaie ederra betetzen bai, majo.

Eibartarrak inguruko urietan baino gehiago irabaz izan duen fama ukan du beti eta egun-egun bizi izaten jakin duenez, haiako seguridazko zentzu batez agertu ohi da non-nahi. Kanpoko zenbait jende-ek ez du, sarri, bere izate berezi eta apart hori sakon ezagutu, ezta ere behar bezala ulertu eta, hori horrela delarik, harro-putz baliatzen eduki du eibartarra.

Eibarko jendea, ordea, benetan nortasun indartsuduna izan dugu; alai, bihotz oneko, zabala, irekia, aurrera zalea, ozkenia.

Eibarko herriaren aipamena bere handitzearekin batera etorri zaigu gaur arte. Eibarko industria handitzeak jendearen hazkunde-eragin du eta bata bestearekin loturik datorriga gaur arte. Begira Eibarko biztanlearen mugimendu-

—1945	"	"	13.980	"
—1950	"	"	16.372	"
—1955	"	"	23.368	"
—1960	"	"	31.870	"
—1964	"	"	35.800	"
—1965	"	"	35.617	"
—1969	"	"	38.827	"
—1970	"	"	37.229	"
—1971	"	"	37.756	"

1937/38/39 bitartean ez zen ia aldatu ere egin. Baina 1940 geroztik gorakia handian etorri zaigu Eibarko jendetza: 1950etik 1955era bitartean 7.000 lagun gehitu zen, eta urregio beste bost urtetan (1955-60) 8.500 lagun gehiago! Gehitze hau guztiz anormala da.

Kanpoko jendearen neurri gabeko etorrerak gehitze indartsu hau ekarri du. Gehitze zakar honek herriaren kondizioak txartu zituen: nahikoa etxe ez eta txabolosua sortu zuten; denentzat aski urik ez; ijene falta eta beste gaitz asko.

1965ean guttitez xipi bat izan genuen, baina 1969tik 1970era bitartean horretan bakarrik, hau da, urte bete batetan, 1598 lagunek alde egin zuten Eibartik. Zer gertatu zen? Lantegiak kanpora.

Eibar mendarte zulo batetan sartua dugu eta urtetan zehar izan duen eten gabeko handitze horretan tokialari neurriak majo hartu zitzaizkio. Orduan, lantegiak ez ditue handituko lekurik izan eta, bestalde, metro lurra benetan garesti bihurtu delarik, begiak kanporatzen begira jarriak izan dira. 1950ean 475 metalurgik lantegi genituen Eibarren, eta 1969an 414raio jaitzia genituen. Gurtiz 61 lantegi guttiago. Ordutik honera beste batzuk joan ditugu, baina laster beste batzuk ere eldetzeko asmatan dazkagu.

Eibarrek ere historia osoan ezagutu duen goraka horrek gain-ertza hartu du eta ez du guti baino igotzerik. Eibarko historia- rentzako trauma bat eto berhau. Eibar murriztu eta gehiago ezinka dadukagu. Lantegirik gehienak Durango alderantz jo du; Gasteiz- 20ean bat joana da, Gipuzkoako zenbait urtara hamaibiren bat, Logroño aldera 5, Nafarroara 2 eta Burgesera bat.

Eibarek aberastatzen handia galdu du. Azken bi urte honetan gertatu dena konta gabe, 3.000 lan- postu atera da kanpora. Urteoroko 500.000 pezetadun produzio-dirutza joan da, lagun bakoitzari dagokion bostehun mila horiek kontuan harturik. Zer ateratzen zaigu? Hau: 1.500.000.000 (mila ta bostehun mila milioi) pezeta. Baina langile bakoitzeko lantegiak du- keten 300.000 pezetadun kapitala ere joan da, hau da, langile ba- koitzeko inbertsio bezala hartuta. Horixe bakarrik ere 900 milioiko dirutza dugu. Baina langileak zer- bait aurreratua izaten du beti, eta kanporatu den horrek bere dirua berarekin eramau du; nolabait ere

hur eman nahiean, langile bakoitzak —bataz beste— 100.000 pezeta inguru kanporatu du bere kanpo- ratzeaz batera. Eibartik hurbil sa- mar bizi izaten gelditu denak, agian hemengo banketxeetan du bere zerbitu diru, eta berdin ere zenbait lantegirena. Dena dela, lu- mero horiek pila ditzagun eta urte gutxiaren buruan aterea izateko Eibar lako herri batetik benetan kapital beldurgarriak ihes egin di- gu.

Baina utz ditzagun diru kontuak. Eibarek langile trebe eta espezia- lizatunak galdu ditu; teknikoa, as- matzaile bikainak, lanean artistak; familia osoak ere galdu dituen beren kanporatze horrekin; eibartar ohi- turak, Eibartar alhurri eta norta- suna... e.a. Kanpora joan den ei- bartar euskaldunak benetan hazi onuragarria erein beza euskara eta euskaldun izatea galdu duen zen- bait Euskalherri xoko-bazterretan. Adibidez, gora Eibar, baina baita ere gora Gasteiz!

Zer pentsa, Eibar behehera do- ala? Bai eta ez. Agian bere burua auto-neurtzen ari zaigu Eibar, izan ere, ez baitu gehiago luza-zabaltze- ko lurrik. Ez dugu egurats eta ta- asdeen eskas baizik; ez dugu lau- etan etxerik egiterik, mendiarri la- purturiko hutsunetan ez-ezik; Ez du gasteriak kirol toki aski; Ez dute haurrak nahi hainbateko es- kola eta irakasle; ez dugu "zona berde" deritzan belarte eta lora- tzei xipi bat edo basterik; ez bai- tugu nahikoa ur! Udazkenetan, gaurregun bezelatsu, arratsko zor- tizetan ura motzen dugu. Zer esan Eibarek larogei edo ehun mila lagun balitu? Ur ekartzeak egin behar, baina nondik? nola? noiz?

Behar bada, hobe du Eibarek, errealista izanaz, gaur dituen neu- rriak gorde, ikaragarri handiegi egin gabe. Baina, hori bai, bizitza kondizioak ahal denik eta hobe- renak sor-arazaz.

Dena dela, Eibar aurrera doa eta ez du ezertan bere ibil neurria al- datu. Beti bezala jendetsu agertzen zaigu gaur bertan, alai, kantari, langile, gastatzaile, artista, euskal- duen oraindik, baina den dena le- hengo eibartarrei zor diegu, berek emen bait dugu gaur ditugun bi- de guztiak. Garai batetako langi- letasun egarri erreak eta sozial eragintzak nolabait eko lan-kondi- zio hobeak jarrauzi zituen gaur- daino gure eskutian. Gizon izate, nortasun izate, euskaldun izate, dena haletzek emana zaigu. Gizo- na ez baita ogiz soilki bizi. Gizo-

nak badu nolabaiteko giza izate eta nortasuna, Ni ni naiz, Ni gi- zona naiz, Ni eibartarra naiz, Ni euskalduna naiz esateko kontzien- tia; esateko eta izateko.

Eibartarrak lan-tradizio handi bat sortu zuten: hiskilgintza eta da- maskinadugintza batez ere, baina baita ere zer-nahitan ari izateko egokitasun eta trebetasuna. TA- SUN guzti hori aztura edo tradi- zio bihurtu zitzaigun. Baina, zer Euskara eta euskaldun izate bai- no tradizio hobetrik?

Eibar herria gaur kenka larri batetan dugu, Euskalherri beste zenbait urri bezala. Bigarren parta batetan ote gaude? Zer aterako zaigu? Gerok nahi duguna, eibar- tarrok nahi duguna. Prolema guz- tiak zuzendu eta erabaki behar ditugu eta gero gizaizale Eibar jator eta hobe bat eman. Hobe bat esatean ez dezakegu pentsa Eibar desberdin bat daterik, jatorriz dagonen herri desarrollatu eta au- rerratu bat baizik; industria, es- na zaigun bezala, mekanika txi- kian ihardunaz, fin eta benetan espezializatutik lan eginez, auto- matizazio eskura eta kalitatea emanaz. Inbertsioak egin behar di- ra; inbertsio onak, ez bait dago geldi egotetik. Beldurrik gabe au- rrera joaz sakon gertatu beharra dugu, Benetan itzaropentsu naiz.

Kultura aldetik azterketa sakon baten bidez jakin genezake be- netan ongi goazten ala ez. Arte al- detik berdin. Baditugu lehenko lan- gile trebe haiek antzera tekniku- onak; arte aldetik lanean ari den gasteria; euskal kultura aldetik agian inoiz Eibarek ukan ez duen hainbateko kezka eta ardura duen jendea: bada lehen Eibarek ez zune hainako euskal idazle uga- ria. Aurreko gizaizaleki zati handi batetan euskara ukatu baldin ba- dio ere gaurko gasterlari, badu ho- nek, zorienez, gurasoengandik har- tu ez duen euskaldun izateko ega- rri bizi.

Eibar bizi da, gartsu bizi da, ozenki oraindik, langile, irabaztun eta gastatzaile, alai eta umoretsu, sozial eta aurrerabide egarri, aurrerazale, euskaldun ere bizi da, euskaraz, kantari. Kantatzen duen herria bizi baita. Sinesten ez due- nak ikus gaitza lanean eta egune- roko zereginetan, eta herri osoa kalgan ikusi nahi duena betor San Andres eguna Eibarek eta jen- de dena kaleetan zehar alai iku- siko du. Sufritzen ere badaki Ei- barek; sufritumendua den etxean laguntasuna ematen badaki. Ez du- gu beti eguzki ederra gure biho- tzetan, baina denbora hobeak eza- guketokan garateke. Bitartean ho- rixe: dardar eta ikara, bizi-ikara, aurrera, Aurrera Eibar, Eibar lan- gile trebe eta euskalduna. Eibar ez doa behehera, eta handiagora egin ezinean baldin bada ere au- rrera doa, aurreraka.

Imanol Laspiur

—1875gn urtean	3.792 biztanle zituen.
—1877gnan	4.133 " "
—1898gnean	5.983 " "
—1903	7.337 " "
—1910	10.220 " "
—1924	13.219 " "
—1931	13.107 " "
—1935	13.678 " "

Urti hortararte handitze norma- la ukan zuen Eibarek, beti gora- ka joaz: Industria gehitu eta han-

ditu, eta herri-jendetza hazi eta gehitu. 1937garren urteko zenba- tzik ez dugu, guduaren erruz.

—1937garren urtean	10.036 biztanle zituen Eibarek.
—1939	10.779 " "
—1940	12.190 " "

Nekazaritza eta emen

ESNE GEHIEGI

BERRIAK

JOSE ALKIZA

Badarabilkugu nahiko komeri esnea dalata. Euskal Errian aspalditik sortzen da bertan edaten dan baiño esne gehiago, baiña emengo esne-zentralak erraz saltzen zuten Espainia barruan sobratzen zitzaigun esnea.

Oraindik urtebete izango da, gehienaz ere, esne bei gutxiegi zegoelako Espainiako gobernua milioiak gastatzen ari zala dibisetan, kanpotik esne garraio. Bazen orduantxe ere negarra eta lantua eta baserritarrari esne gehiago atera zezala esan beharra.

Gu prezioaz keajaten gifien, merke zegoelako, ain merke ezin zitekeela esnerik sor. Igo ziguten prezioa eta asi zen esnea ugaltzen.

Orain zer da eta sobre dagoela, esne-zentralak sekulako mantekilla eta esneauts pillak egiten ari direla, jendeak ez duela lehen aintab esne edaten, Galizian esnea putzura botatzen ari direla... eta abar.

Zer gertatzen da? zergatik sobratu da esnea?

Eguraldiak du kulparik gehiena. Bai jauna. Ez arritu. Nekazaritza eguraldiak zerikusi aundia du.

Aurten Espainiako egoalde guztian eta erdi parean ere bai, euria erruz egin du udan eta udazkenean. Beste urtean udaberria amaitu orduko lehortu egiten zaizkie bazterrak eta behintzat janari eze eta berderik gabe gelditzen dira. Beste gabe, behiak lehorra jenez daudelako, askoz esne gutxiago ematen dute eta iparraldetik garriatzen dan esnearekin osatzen dira ango artzaileak.

Aurten uda, eta udazkena ere bai, busti joan zaie, ez da larrerik ahitu, eta behiak ematen segitu dute. Ez da izan iparraldetik esnea garriatu beharrik eta jakina, Asturias eta Galizia aldean, Andaluziara bialtzen zutena udaberrian bezalatsu esne sobratu egin zale.

Bigarren, jendeak ez du lehen aintab esne edaten. Zergatik?

Beti ere udazkena izaten da esnerik gutxien saltzen dan bolada, umeak eskolara asten diran garaia. Etxekoandreak nahiko lan izaten du nonbait, seme-alaben eskola liburuak, jantziak eta oiñeta-koak pagatzen, eta jan-edanean zuhurxeago ibili behar. Bestalde udako turistak aldegiñak dira.

Aurten, orrezaz gainera, zenbait esne zentrali multa bota diotelata, sekulako iskanbilla armatu da periodikoetan. Etxekoandreak esne txarra saltzen dietela jakin dutenean, utzi egin diote erosteari. Espainia guztian % 17 jexi omen da esnearen kontsumoa.

Nere ustez tiroak oker joan dira, behar ez zan tokira tira dituzte.

Egia da bai zenbait esne

zentralek esne txarra saltzen zutela, baiña orrek ez du esan nahi esne ori edateko txarra zanik, gaitz egingo zukeenik, gorputzari kalte egingo ziokeenik; falsifikatua zegoela baizik, esneak berekin euki behar dituen gauza guztiak ez zeduzkala, behar bada «garbiegia» zegoela.

Gaiñera, multa guztiak ez dira izan, esne txarra saltzen zutelako. Gradutan edo neurritan iristen ez ziralako ere, izan dira multak. Baiña zeifin zergatik eman zitzaion argitzen eta garbitzen iñor gutxi saiatu da. Denak zaku berean sartzearekin nahaspilla areagotu besterik ez da egiten.

Bestalde eta au ere oso gogoan eukitzekoa da, multa oiek zigortzen zituzten oker guztiak ez dira oraingoko azkeneko lau-bost urteotan zehar egiñak baizik. Orain ordea denak batera azaldu eta zigortu dira.

Iskanbilla franko sortu dute, ez dakit erruduna eskarmenta araziko zuten... eta bi-tartean etxekoandreaki esnea edateko bildurra sartu.

Irugarrena, Galizia aldean esnea putzura botatzen ari direla, zentralak artu nahi ez dielako. Zergatik?

Asteko esan behar da, zentral oiek ez direla baserritarrenak, kooperatibak; dirudun batzuenak baizik, S.A.k.

Komeni zitzaion arte erosi diete esnea baserritarrei, eta komeni ez zitzaionean, ok konpon esanda, utzi dituzte. Orain arte, esnea eskas baitzegoen, arrapazka ibilli dira esnea biltzen, batak besteari bezeroak kentzen.

Zenbait baserritar, gaur oni eta bihar ari esnea saltzen, aritu da, batak baiño besteak erreale bat edo bi gehiago pagatzen ziolata.

Orain esnea ugaltu da. Zentralek saldu ezin ala biltzen dute, eta ez batak eta ez besteak ez dio erosi nahi. Or gelditu da nekazari gizaioa bere esnea iñori saldu ezinik.

Beren amorrua azaltzeko esnea putzura bota dute.

Eta bitartean zentralak? Zentralak lege an dabilela esango du, ez zutela egin segitzera behartzen duen kontratiorik eta... arrapa zak.

Emengo baserritarrari asko pentsa arazi behar llokeen gertakitzuna da au. Zer balio du, esnea eskas dagoenean, erreale bi edo peza bat gehiago arteak, urrea ugaltzen denean, zeini saldurik ez duela gelditze ezkerro?

Azkenik aipa dezagun esnearen prezioa. Emen Euskal Errian bakarrik ari dira «precio colchón» delakoa baserritarrari ematen. Beste tokietan utzi diote eraskin ori pagatzeari. Saltzerakoan jakina ez diote erosleari preziorik jexi. Ortan azkarrena bizkorrena eta zentralak elkarki konpetentzi egiten dabilta.

Jose Alkiza

TXAHALEN IUDEAK

Txahala bere amaren errapean gozatzen da. Gaur ordea, baserririk gehienetan, behiak jexi egiten dira eskuz edo makinaz, eta txahalei baldetik edaten erakusten zaie, amak gaitzetsi eta zapuztu balitu bezala.

Txahalak ez dira gaiñera askotan behintzat, beren amaren esnez azten, esne artifizialekin baizik. Esne ori ordea auts egiña saltzen da, gero etxean nahastu behar zaio ur epela eta txahalak edateko moduan prestatu.

Orra ba, gaur badago makina lan auek danak egiten dituen, eta txahalei nahi dutenean edaten ematen diena, ama balute bezalaxe. Orregatik deitzen diote makina orri «txahalen iñudea».

Europar oso zabalduta dago, bada marka bat baiño gehiago, eta txahal gizontzera jarrita dauden ikulluetan erraza da topatzen.

Makina ori metalezko armario baten antzekoa da, gainean esne-autsa eukitzeko ontzia duelarik.

Txahala zupaka asten zaionean, makina martxan jarriten da, ura epeltzen du, esne-autsa jexiten zale, nahastu du ondo eta txahalari bere errazioa ematen dio.

Txahalak ikulluan makinaren ondoan itxitura batetan egoten dira, baiña askatuta. Orrela bakoitzak nahi duenean joan eta bere iñudeari esnea edaten dio.

Iñudeak marka eta tamañu desberdinetakoak baitira 20-60 txahal matendu ditzake batera.

Sistema onen bentajak izugarriak dira eta erabili duten guztiak alortzen dizkiote.

—Eskulana kentzen du, aski baita gaineko auts-ontzia betetzea eta noizean behin tuboak eta edan-ontziak garbitzea. Ez dago ura berotzen, nahastu eta baldarekin aruntz eta onuntz ibilli beharrik.

—Gandetan txahalak berean iñudearekin utzita, lasai jai egin dezake nagusiak.

—Ez da esne tantorik ere alferrik galtzen.

—Nagusiak nahi aña esne ematen die txahalei baiña ongi prestatua.

—Beste edozein sistematan bezain agudo eta erreaz aritzen eta pixua artzen dute txahalak.

Orra or lanak garaiz eta ondo egiten dituen morroia.

ZAINORIAK BILTZEKO MAKINA

Zainoriak edo azanaioak oso onak dira jateko. Bitamina asko dute, edozein eltzekariri nahastu zaizkio, eta zenbait tokitan, gordiñik ere jaten dira.

Urte batzutatik onuntz, asko ugaltu da gure artean zainoriak jateko ohitura, eta era berean gure baratzetan ereitekoa ere.

Zainoriak ordea baditu bere lanak. Ez da nola-nahi eta noiz-nahi jaiotzen. Tartean belarra etortzen zaio erruz. Ateratzen eta garbitzen lan txarra du neguan, ur etzetan egin ohi dan lana, eta eskuak edeki sumitzen dira.

Probatu duenak badaki. Nik dakidan batek, beharrak eragina, asmatu zuen eskuak busti gabe garbitzeko era: labadoran.

Sortu zuten belarra gaitzeko botika ere, eta ikus ditezke zainori sail ederrak garbi, belarrak ateratzen iñor aritu ez dan tokian.

Orain Holandako «Excelsior International» etxeak zainoriak atera eta biltzeko makina sortu du, probatu dute ango baratzelariak eta ontzat eman.

Makina ori tratoreari aurrean erasten zaio, beraz gizon bat bakarra nahikoa du lanean artzeko eta eskulana izugarri gutxitzen du. Ez du astakarik egiten, kurpalak zainoriak ateratzeko tokitik baitabiltza.

Zahalean gehienaz 1,70 metro lur artzen du eta sakonean berrix, gutxi edo gehiago nahi aña, 0,35 m. arte. Zainoriak atera añaan zakura edo jakara biltzen ditu.

Orduan 12-15 mila kilo atera eta bil ditzake, gaiñera erraz jarri daiteke tipula, patata edo lur azpiko lore-aziak biltzeko moduan.

Orri esaten zaio lanak errazte.

MAHATSA BILTZEN

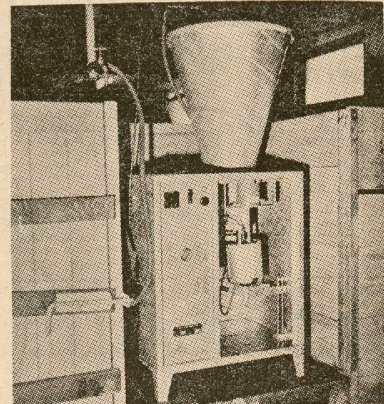
Aurten mahats urte txarra da. Euria egin du desgaraian. Eurriak eta guzirik ezak ez dio utzi mahatsari behar bezala eltzen, gozatzen eta graduak artzen. Beste zenbait tokitan usteldu egin da.

Beraz aurten ardoa gutxi eta txarra egingo dute. Egia esan, ni behintzat ohituta nago lehen ere ardoa gutxi, txarra eta garesti edaten.

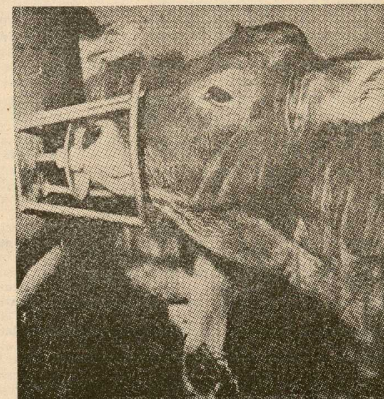
Oiek Espainiako kontuak dira. Frantzia, berrix, ikusten denez, biltzaileak eskas. Joan dan ilabetean 80.000 eta gehiago langile pasa ziran Barcelonatik zehar Andaluzia eta Levante aldetik Frantziara.

Ilabete bat, edo gehienaz ere bi, ematen dituzte mahats biltzen.

Urtean baiño urtean gehiago joaten omen dira, ez noski beren errian lantoki ona eta segurua balute.

Txahalen iñudea

Nahi duenean joan eta bere iñudeari esnea edaten dio.

KOOPERATIBEI LAGUNTZEN

Baserritarren kooperatibei ematen zaien garrantzia azaltzen du gertaera onek. «Cooperativa del campo comarcal de la Cervera» deritzaion nekazari-erikari «banco central»ak 100 milioi eman dizkio kreditotzen.

Kooperatiba onek 1968 garren urtean egin zituen bere urrezko etziaik 120 bat erriak nekazariak dau- de sartuta, beraz esan gabe doa, Cataluñaako ko- operatibak aundienetakoa dala. Orain diru orrekin, indar berri- tati eman zaio, lanean gogor segi de- zan.

ERREGIÑAK SALGAI

Ez ikaratu; erleen erregiñetaz mintza natzaizu. Erleuntzean, erregiñaren arrautzetatik jaiotzen dira gaiñerako ezti-egile guztiak.

Gizonak erleari ezin pakean utzi, erleak miztoa berea duen arren. Lehen ezlia kentzen zion, orain ezti gehiago egin dezan, gizonari probetxu gehiago eman dezaion «arrazo obeteko» sistema sortu dute.

Orretarako erregiñak sortzen dituzte aparte, au- keratu, nahi duten arrarekin kruzatu eta arrautzak egiterakoan saldu.

Alemanian eta Italian, Argentinan eta Australian badaude erregiñak salgai.

Prezioak erreinu batetik bestera alde aundia dau- kate, baiña Alemanian esate baterako, prest-prest jarria, 25 markotan eros zenezake.